

A SZÉKELYUDVARHELYI  
REFORM. KOLLEGIUM

ÉRTESÍTŐJE

AZ

1917–1918-<sup>IK</sup>

ISKOLAI ÉVRŐL



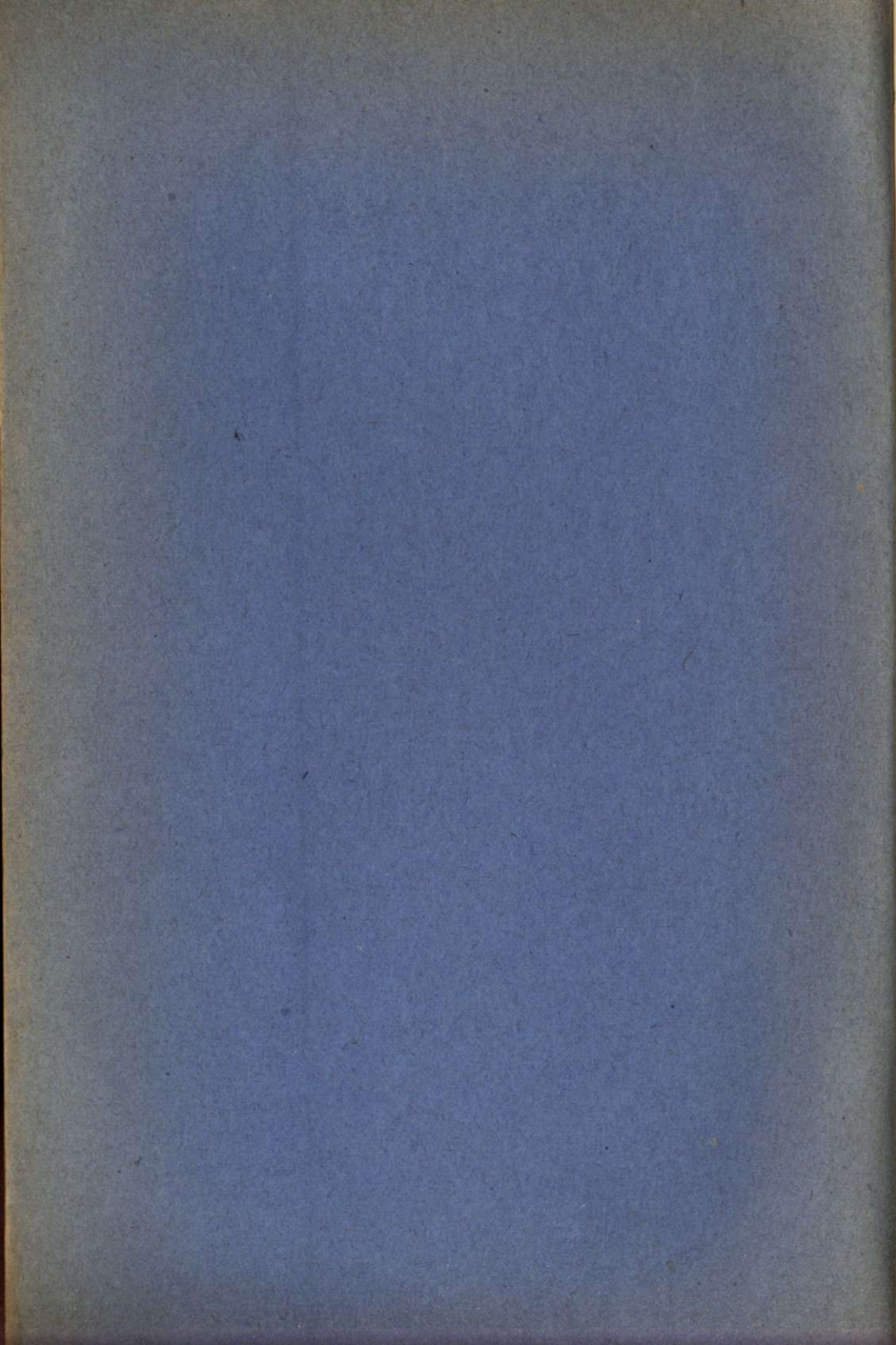
SZERKESZTETTE

**SZABÓ ANDRÁS,**

IGAZGATÓ



SZÉKELYUDVARHELY,  
NYOMATOTT A BECSEK D. FIA KÖNYVNYOMDÁBAN  
1918.



A SZÉKELYUDVARHELYI  
**REFORM. KOLLEGIUM**

ÉRTESÍTŐJE

AZ

**1917—1918**-IK

ISKOLAI ÉVRŐL



SZERKESZTETTE

**SZABÓ ANDRÁS,**

IGAZGATÓ



SZÉKELYUDVARHELY,  
NYOMATOTT A BECSEK D. FIA KÖNYVNYOMDÁBAN

1918.

64475

## **Dr. KENESSEY BÉLA**

**1858 – 1918.**

Január 8-án visszatért mennyei Atyjához egy lélek, amely látta e romlandó testben is az isteni titkokat s minden nap bizonyosságot tett a »Kegyelem« nagyságáról. Neve, családi hagyományai, kiváló szellemi ereje megnyitották volna előtte e világ szerinti érvényesülés útjait, de ő az Urnak kívánt szolgálni. Égi fényben járt, Isten dicsőségét szemlélte itt alant s ez ő örök dicsőségében osztozik immár odafent.

Mikor az evangelium fáklyáját meggyújtották a reformátorok, hogy fényt, meleget, gyógyulást vigyenek a sötétségben ülő népnek, a magyar földesurak vették pártfogásukba az Ige apostolait. Mikor a hosszú küzdelmekben kimerült magyar nemzetet III. Károly és Mária Terézia uralma lassu méreggel akarta elpusztítani, mikor nyelvünket akarták kitépni, hitünket megfojtani, régi dicső nevünket a nemzetek sorából kitörölni, mikor templomainkat erőszakkal elvették, papjainkat elkergették: a kálvinista földesurak portáján talált menedéket az üldözött Sion; vérükkel táplálták az elárvult egyházat, a nemzeti érzésért üldözött iskolát. Mig Mások az udvar fényében sütkéreztek, a kálvinista urak vagyonukat áldozták az egyházért s általa a nemzet szabadságáért. A *Kenessey*-család már ekkor beírta nevét egyházunk történetébe. Az előkelő nemesi család sarja pap lett, nem szégyelte a Krisztus evangeliumát. Nem azért lépett e pályára, hogy az egyház világi javaiból új fényt adjon a családi cimerek, ilyen kilátásokkal a protestáns papi pálya nem kecsegtet, hanem folytatta a családi tradíciót: lelkének drága javait áldozatul vitte egyházának.

Kenessey Béla atyjától erélyt, nagy akaraterőt, anyjától mély érzést, a szép iránti erős fogékonyságot örökölt. A Balaton s a Duna voltak gyermekjátékainak, gyermekálmainak színterei. Arany János, Pákh Albert, Csiky Gergely, Nagy Imre a család mindennapos vendégei. A budapesti ref. iskolákban tanult; előbb tanári pályára készült, de a lélek hívásának engedve theologus lett s

Hollandiában, Angliában és Németországban öregbítette tanulmányait. Neve korán ismert és tisztelt lesz, már 24 éves korában a budapesti theologia magántanára lett s ezen a tanári katedrán működik 1895-ig, amikor Szász Domokos erdélyi püspök hívására a kolozsvári theologiai fakultás állandó igazgatója lesz. Az idegenből jött professort már 1899-ben egyházkerületi főjegyzővé választják s 1908-ban dr. Bartók György halála után az erdélyi püspöki székbe a kerület osztatlan, egyhangu bizalma emeli. Haladása gyors, minden fölfelé lépése kitüntetések között történik, mert minden méltóságnál nagyobb a munka, melyet bámulatos hűséggel teljesít. A sokféle méltóságot, melylyel megtisztelték, kötelességnek tartotta, melyet szigorú lelkiismeretességgel végzett. Tudományos munkálkodásának méltó elismerése volt a doktori cím, melylyel a genfi egyetem kitüntette. Egyháztársadalmi, közéleti működését honorálta a legfelsőbb királyi kegy, a Ferencz József-rend nagykeresztjével. Sok egyházi és jótékony intézménynek volt vezetője és kiváló munkása. Tagja volt a főrendiháznak, Baksay Sándor püspök halála után elnöke lett a magyar ref. egyház egyetemes konventjének, s mikor a porsátor már nem bírta hordozni a nagy lélek erejét, keresztyéni türelemhez szokott lelkének csak egy fájt, csak az, hogy az egyház törvényhozó testületében nem egyengetheti a jövő útját, nem adhatja át hiveinek azt a sok szép eszmét, melyek kórágyn is lelkét eltöltötték. Egész életét jellemzik utolsó predikációjának következő szavai: »Tenni, cselekedni, tünni, kitartani, küzdeni kell. Nem elmerengve szemlélődni . . . hanem lehuzva magunkkal a Tábor fényét, ragyogását, kötelességünk odaadással menni a szent küzdelemre, ennek a nyomorult világnak a vigasztalására, gyógyítására és a Krisztus számára való meghódítására. Csak azután lehet majd pihenni és majd megint a hűséges munka után újra az Ő örökkévaló színe látására fölemelkedni.«

Dr. Kenessey Béla püspök nagy tudós, dísztingvált esztéta, Istentől elhívott missionárius volt. Életét értékelni most még nem tudjuk. A tanári katedrán, a püspöki széken magvető volt, lelkének gazdag tárházát szétszórta s hisszük, hogy a gazdag vetésből gazdag aratás lesz erdélyi Sionunknak s édes magyar hazánknak. Nevét beírta a történelem könyvébe, oszloppá tétetett az

anyaszentegyháznak, mert nincs más hatalom, mely a Krisztus gyülekezetét fentartsa és nevelje, mint az igaz tudomány, a jó érzés és az igének hirdetése.

Nekünk külön is kedves és drága Kenessey püspök emléke, mert iskolánkhoz különösen ragaszkodott, szerette, ngyrabeccsülte, mindig kitüntette s a szükségben készséggel segítette. Örömmel jött hozánk, mert érezte, hogy itt egy szent traditio uralkodik, egy »Genius Loci« lakozik, amely megihletti a tanárok s tanítványok lelkét; itt Istennel Istenért az örökkévalóság számára nevelek az embert.

Vajha az ő szeretete felénk mosolyogna az égi honából is s emléke áldássá válnék közöttünk!

B. S.

## Iskolai évmeğnyító beszéd.

Őszintén átérzett érzelmekkel, meleg szívvvel üdvözlöm a kollegium Elöljáróságát, Tanárikarát, Ifjuságát, hálával eltelve a Gondviselés iránt, hogy az új iskolai év kezdetére ujból összehozott s oly sok viszontagság és szétszórátás után az ő különös kegyelméből ismét találkozhatunk a mi *alma materünk* öreg falai között. Fájdalom, már a 4-ik háborus iskolai évhez jutottunk el. Három esztendő mult el már azóta, hogy a világháború, az összes csapások között, melyek az emberiséget az özönviz óta érték, ez a legrettenetesebb katastropha, kitért és vérbe borította az egész világot. Pusztító nyomait fájdalmasan érezzük az életnek minden változatában s elképzelni sem tudjuk, meddig fokozódik e rettenetes örület s lesz-e erőnk kibírni és megküzdzeni majd azokkal a nyomoruságokkal, melyek e világmrolás hatásaiként annak befejezése után is még évekig fennmaradnak? Fájdalmasan érezzük e nyomokat e kicsiny seregnek megfogyatkozásán is, mert hiszen alig szembetűnő azoknak száma, akik csak ezelőtt három évvel is itt állottak; alig négy osztálynak töredéke. A többieket fokozatosan magával ragadta a világduló áramlat s elsodorta többnyire katonasorba, más részét meg az élet hullámzó áradata ragadta ki e megszokott, kedves családi fészekből, mivel

az általános hadihelyzet és az azzal kapcsolatos legyőzhetetlen akadályok az iskolának idejében való megnyitását lehetetlenné tették. Hogy tanulóinknak további szétszóródása s a mult iskolai esztendő külső nehézségei nem állandósultak, azt is csak azon eléggé meg nem hálálható szerencsés körülmény tette lehetővé, hogy a kedvező hadihelyzet következtében az 1. Hadsereg Szállásmesteri hivatala szept. elején eltávozott s így az iskola visszakaphatta legalább azon helyiségeket, melyek az oláh invasio okozta menekülés előtt használatában voltak.

Jó reménységgel és erős bizalommal eltelve tekintünk a jövő felé, hogy a most körülvevő nehézségekkel megbírhózhatunk s az iskolai esztendőt sikerrel elvégezhetjük.

De jóreménységgel is kell lennünk s erős kitartással mindent elkövetnünk az előttünk álló célok megvalósítása érdekében. Mert hiszen ez a világháború elképzelhetetlen pusztításai között semmivé tette azt a régi és a régi korban tényleg be is igazolódott mondást, hogy *Inter arma silent Musae*. Nem hallgatnak bizony a Musák, sőt intensivebben beszélnek, mint békében. A háborúnak iszonyatosságához képest előre el nem képzelt eddigi hosszú tartama egyenesen szükségszerűvé tette a hozza való alkalmazkodást s minden intézménynek módosítását, a háború keretei között, annak következményeihez mérten. E *szükségszerűség* természetesen nem hagyhatta érintetlenül az iskolákat sem. Ezek is hozzá alkalmazkodtak a háború követelményeihez s *nagy általánosságban* igyekeznek a kényszerviszonyok között is megfelelni a tőlök várható feladatoknak és elébök tűzött céloknak. Hangsúlyozom, hogy *nagy általánosságban*, mert hiszen részletekről szólni képtelenség; sőt a legnagyobb balgaság volna azt állítani, hogy részletekben is.

Hogy mennyiben válik ez a munka az *egyesekre* nézve, ezeknek további haladásában s az élet nagy követelményei között rájuk nézve eredményessé, az most nem lehet kérdés tárgya.

Fődolgoz az alkalmazkodás s ezzel a *jelen* rendkívüli körülmények parancsához képest *lehetővé tenni a haladást*, avagy talán helyesebben fejezve ki magunkat — *utját állni a megállásnak*, a szünetelésnek, mert hiszen, ha valaha, úgy most érvényesül az *örök mozgás*, a folyton változás, az *élet* elve.

E kataklizma új, soha el nem képzelt mozgásokat teremtett;



emberi ésszel fel nem fogható változásokat hozott létre — szóval megváltoztatta az *életet*. Ami s aki élni akar, annak mind számot kell vetni e változásokkal; megállás nem lehet elpusztulás nélkül.

A *háború az élet*. Élet, amelyik belőle alakulófélben van s amelyik belőle kiépül. Az alakulás szemünk előtt folyik; aki figyelni tud, minden lépten-nyomon észlelheti azt a folyamatot, mely a nagy bábeli zürzavarban megszakadásokkal, újból való felbukkanásokkal, hullámszerűen végbemegy. Ezen alakulások mindegyike egy-egy anyagrészecskéje, molekulája, a háború után teljesen kiépülő életnek, melyet teljesen kialakult formájában szükségképpen csak szépnek képzelhetünk el. Természetesen ezen alakulásoknak okozója, főtényezője és tárgya mindig és mindig csak *az ember*. Az emberi agyvelő az istennek megfoghatatlan bölcsessége útján beléje helyezett tehetségekkel évezredek óta dolgozik azokon pusztítva és alkotva folyton, de meg nem semmisítve, mint Herakleitos örök tüze, mely mérték szerint fellángol és elhanvad, de ki nem alszik sohasem. Ezt a mértéket véges tehetségünkkel mi meg nem magyarázhatjuk, de az *eredményeket* annál jobban konstatálhatjuk.

Csak elmélkedni és gondolkozni kell felettük. Ezt mindnyájunknak kötelességünk — különösen akik a jövő nemzedék nevelésére vagyunk bízva. Nekünk, az iskolának kell meglátnia azon alakulásokat, melyekből az élet felépül. Aki nem tudja azokat meglátni, az nem is lehet az életnek munkása. Az *életre* tanítani is kell, nemcsak tanulni.

Ezen alakulások meglátása a nevelés szempontjából sohasem volt nagyobb feladata az iskolának mint most. A jelen életnek e chaotikus forrongásában, melyből az új — békés és boldog életnek kell megszületnie — az éles hatásoknak, benyomásoknak zürzavarában a növendékek lelkének utat mutatni s helyes irányt szabni az iskola feladata a *nevelés munkájával*.

Emberi értelemmel alig elképzelhetők azon hatások és benyomások, melyek a növendékek lelkét óráról-órára megérintik s amelyek abban később mélyebben vagy felületesen gyökeret verve később mint az akarathoz rugói fontos tényezővé válnak a jellemnek. Az emberi jellem ezen apró-cseprő, gyakran észre sem vehető hatásokból alakul ki, miért is igen nagy jelentősége van annak, ha ezen kialakulás irányítást nyer az iskola munkája által.

Az ifjui léleknek támogatóra, vezetőre van szüksége, másképp a mostani rendkívüli hatások tömkelegében elvesz s nem találja meg a helyes irányt, melyen az igazi jellem felépülhet. Már pedig ha valamikor, úgy e rettenetes világdulásban, igazi jellemekre van szükség, mert hiszen a megoldandó feladatok is nehezebbek és sokkal nagyobb tevékenységet és szilárdabb kitartást követelnek az eddigieknél. Ugyan ki tudja magát kiismerni az ellentétek labirintusában, melyek között az emberi lelkek vergődnek, nem találva onnan kivezető utat? Örök béke és háború, áldás, pusztulás és romlás, boldogság és szenvedések kálváriája, honvédelmi kötelezettség és háborús borzalmak, polgári csendes munka és katonai dicsőség, általános emberszeretet és kegyetlen öldöklés, önfeláldozás és önző érdekhajhászás és ezekhez hasonló ellentétek dominálnak mindenfelé s ragadják magukkal a lelkeket.

Bizony az iskolának kell ezeknek segítségére jőni az Ariadne fonalával: a *helyes erkölcsi felfogásra való neveléssel*. Az iskola van hivatva ezen ellentéteket kiegyenlíteni s majd hosszú évek alapos munkája után azokat elenyésztetni s ezzel rávezetni az emberiséget az igazi idealis műveltségre, mely örök időkre tiltakozni fog a mostani vandalizmus megismétlődése ellen. Ezt a munkát az iskola — *minden iskola* — el is fogja végezni, mert el kell hogy végezze. Más célja a nevelésnek nem lehet.

De kedves növendékek, nektek is ki kell vennetek részeteket a munkából annál is inkább, mivel érettetek, a ti egyéniségetek kialakulásáért, a ti boldogságotokért történik minden.

A ti zsenge, finom lelketek igen fogékony a behatásokra. Nagyon sokat, sokkal többet tanultok a háborús életviszonyok között, mint amennyit lelketek elbir. Ezer meg ezerféle benyomás ejti ezt hatalmába s tartja fogva, anélkül hogy tudnátok, melyik üdvös és káros? Egyéniségetek úgy alakul napról-napra s egyszer csak azon veszítetek észre magatokat, hogy a kialakulás befejeződött. Hogy jól — avagy rosszul, azt alig veszítetek észre — legfennebb mások útján. De azért ne féljete! Nem sötét út az, melyen jártok. Világítanak ezen a ti mestereitek útbaigazításokkal, jó tanácsokkal; csak át kell engednetek magatokat teljesen ezeknek. Engedelmeskedjete azért mindig s feltétlenül bizzatok vezetőitekben. Ezeknek vérében van a jó irányba vezetés, rossz útra

nem is vezethetnének. Azon javakat, melyeket ők e vezetés által elétek tárnak, fogadjátok el lelketeknek legfőbb tápláléka gyanánt.

Az erényeket, melyekre ők szüntelen intenek, kövessétek és nagy odaadással gyakoroljátok.

Legyetek *vallásosok* a szó legszentebb értelmében. Vallásosság nélkül nincs *erkölcsi felfogás* — nem alakulhat ki soha igazi jellem. Hitetek legyen erős és meg ne rendítse ezt a világonlásnak semmiféle veszedelme, bármilyen nagy súlylyal zuhanna is rátok. Okuljatok a multakból. Lám az isteni Gondviselés mindig közel volt hozzánk s mikor már mindenünket elveszettnek gondoltuk, csüggedésünkből felemelt és megsegített. A háború rettenetes borzalmai és irtózatossapásai nem jöhetnek tőle; hiszen ő a *legjobb*, s így semmi rossznak forrása nem lehet. »Erős várunk nekünk az Isten és oltalom ellenség ellen.« Az erős érzés, hogy részünkön van az igazság, rendíthetlenné teszi hitünket és bizalmunkat, hogy velünk lesz mindvégig az ő kibeszélhetetlen megsegítő kegyelmével. »Ne félj kicsiny sereg nem hagyalak el léged!«

Legyetek *munkaszeretők és szorgalmasak*. Munkával és szorgalommal szerezhetitek meg azt a szellemi tőkét, melynek jóvedelméből annak idején magatokat fenntarthatjátok s a köznek hasznára lehettek. Azonban a mostani világfelfordulás több követelménnyel lép fel etekintetben is. Ma már a tanulóktól nemcsak szellemi munkát követel, hanem fizikait is. Sohasem volt ez szényen, legkevésbé ma. Ha bizonyos irányban készséget, ügyességet szereztek arra, hogy magatokon és hozzátartozóitokon s esetleg másokon is azzal segíthettek, ez csak erény számban megy.

A háborús viszonyok hihetetlen változásokat idéztek elé: Iskolákban — fővárosi tanulók részére — cipőföldöző, talpaló és ruhaföldöző műhelyeket állítottak be, alkalmat adván a tanulóknak a cipész és szabómesterségek legelemibb részeinek elsajátítására, részint saját magukért, részint másokért, akik erre már nem képesek. *Hippias*, a görög világnak egyik legsokoldalúbb bölcse azzal dicsekedett, hogy minden ruhadarabját sajátkezüleg készítette. A világháború miért ne teremthetne akár *Hippiasok*at — avagy *Tolsztojok*at is?

Ám a munkához egészséges szervezet és kitartás szükséges. Vigyázzatok azért nagy gondal egészségetekre s ne gon-

dolgozatosok a balgákkal, akik csak akkor tudják, mi az egészség, mikor azt elvesztették. Addig becsüljétek meg az egészséget, amíg megvan. *A jó egészség* fenntartására és ápolására vonatkozó intelmeket szüleitek lelketekbe vették, ezeket mi csak bővíteni és fokozni fogjuk. A jó egészség feltétele *az erős szervezet*. Edzések testeteket folytonosan. Mesterséges eszközök nem mindig szükségesek ehhez. Legtöbbször elegendő a játék. Csak szeresetek játszani, de minél több mozgással, és lehetőleg mindig a szabadban. A tornázás és testgyakorlás igen erős eszközei a testedésnek. De sajátos paradoxon, hogy éppen ennek hiányát kell megérezni a legtöbb iskolának, mivel a tornatanítók nagy része katonai szolgálatot teljesít. Ám nem lehet abba egyszerűen belenyugodni, hogy ha hiányzik a tornatanító, nem lesz tornatanítás. Valahogy segíteni kell és fogunk is ezen a testgyakorlatok azon formáinak felkarolásával, melyek szakember vezetését nem igénylik, játékokkal, sportolásokkal, sétákkal, kirándulásokkal, korcsolyázással s más efélékkel. A *kitartás* türelemmel párosulva biztosítja a sikert. Ma mindenki rendkívüli munkát végez. Ezt pedig kitartás nélkül elképzelni nem lehet. A mostani viszonyok számtalan példát nyújtanak erre. Talán többen hallottátok, vagy magatok is olvastátok a nagy német hadvezérnek Hindenburgnak ezelőtt mintegy két évvel tett azon nyilatkozatát, hogy a világháboruban az a fél fog győzni, amelyiknek jobb *idegei* vannak. »*A jobb idegek*« a *kitartást és türelmet* jelentik. A *kitartásnak és türelemnek a lövészároktól az élelmiszerkereskedések kapujáig* bámulatra méltó példáit tárta fel a háború. Valóban a technikai fegyverek mellett ez a legerősebb fegyverünk, s amíg kezünkben ez ki nem esik, addig jó reménységgel lehetünk a siker felől. Ti a magatok kisebb sikereért dolgoztok. Meg ne landjon erőtök, csak mindig fokról-fokra és előbbre a cél felé!

De ezen erények mellett ne feledkezzetek meg az *okszerű gazdálkodásról* s az *ezzel kapcsolatos takarékoságról* se. Az okos gazdálkodás és a meglévőnek tervszerű beosztásában rejlő takarékoság mindig elsőrendű feltétele volt a megelégedett életmódnak; manapság pedig legszükségesebb követelménye a *megélhetésnek*. Akik közületek faluról, gazdálkodó családok köréből jöttek be ide, azok talán nem is észlelhatték *ennek az erénynek* különös jelentőségét, mert hiszen a falusi élet a mezőgazdaság

utján többnyire rendelkezik a megélhetés legelső rendű eszközével, a kenyérrel s más legfontosabb élelmi cikkekkel; a ruházatban levő szükség pedig — legalább a férfiak öltözködésénél — nem annyira feltűnő, mivel egyes darabok házilag épúgy előállíthatók, mint akár ősapáink idejében — míg a nem östermelők fiai ugyancsak tapasztalhatták, hogy szülőiknek mennyire meg kell feszíteniök minden igyekezetüket, hogy takarékossgal és helyes gazdálkodással a nélkülözések szenvedéseit valamenyire enyhíthessék. Az ilyen szülők gyermekeinek lelkében bizonyára megrögződött a takarékossgal elve jobban, mint azokéban, akik a nélkülözések helyett talán éppen a fényűzés kirivó példáit voltak szerencsések észlelhetni.

Jóizlésű ember sohasem szívelheti a szertelenségeket s most egyenesen megbotránkozik minden rendkívüliségen. Remélhetőleg az észlelt rossz példák nem ejtették hatalmukba lelketeket s undorodva fordultok el azoktól, akik gazdagságukkal hivalkodva fényűzésben tobzódnak, gyakran azt sem tudván, hogy szerencsés conjuncturák utján — és mindig nem is a megengedett módon szerzett vagyonukat mikép tehetik mások előtt minél inkább szembetűnővé? Pedig a *nem remélt jólét*, a váratlan meggazdagodás és az ezekkel járó rendetlen gazdálkodás bomlasztó hatással van a *jó erkölcsre*, mely maholnap áldozatává lesz az esztelen, fényűző életmódnak. Dologtalanság, kicsapongás, a rászorultaknak kizsarolása, a sok visszaélés és csalás, a törvényeknek kijátszása, a felsőbb rendeleteknek számba nem vevése, a sok tolvajlás, mind elszomorító következményei a háborús jólétnek, kirivó ellentétéül a hazafias önfeláldozásnak, a legönzetlenebb kötelességteljesítésnek s a mindennapi kenyeret is biztosítani alig tudó becsületes munkásságnak. Tartsátok lelketeket távol ama bűnösöktől s legyetek mindig igaz követői ezen erényeknek.

Legyen bátorságotok megvetéssel tekinteni a bűnösökre s igazságtalan cselekvéseknek gáncsolására! Mert az igazságtalanságot elnézni igazságtalanság, igazságtalanságot elkövetni pedig derék emberhez nem illő.

S végül legyetek a rátok bizottakban mindig *hű sáfárok*, a *kötelességek teljesítésében* gáncsnélkül valók. A kötelesség teljesítésben rejlik a legfőbb erény: az *igazságosság*. Ha mindenki megtenné a maga kötelességét: megvalósulna minden téren az igaz-

ságosság s ebből kiindulva minden erény s boldogság árasztaná el egész életünket. Az iskola segít és vezet mindezen törekvésekben, hogy az együttes munka révén minél derekabb egyének lehessetek, a milyenekre szüksége van egész közéletünknek: az egyháznak, a hazának s végső fokon az egész emberiségnek. Az isteni gondviselés adjon mindnyájunknak segédelmet a kitűzött célok elérésére.

De nem szabad az új iskolai esztendő küszöbét átlépnünk addig, amíg meg nem emlékezünk arról a világtörténeti eseményről, melynek iskolánk és egyházunk létezését, s nemzetünk politikai szabadságát köszönhetjük a *reformációról*. E hó 31-én 400 éves fordulójához érkezünk e világot átformáló s eszméi által ma is állandóan működő eleven erőnek. Az üdvösségre törekvő emberi léleknek szomjusága szülte a reformációt a gondolat és lelkiismereti egyéni szabadságnak, a nemzeti és politikai szabadságnak megteremtésével; miután mindazok a nemzetek, melyek valóságilag szabadok lettek, egyuttal a politikai szabadságukat is kivívták. A nemzeti függetlenség a vallásszabadságon épült fel minden nemzetnél; nálunk pedig e két tényező mindig elvitathatatlan egységben állott. A reformáció eredményeit élvezzük a kultúra áldásaiban s az emberi léleknek minden, a kultúrát előbbrevívő alkotásában. Hála a Gondviselésnek, hogy megáldotta a világot a reformációval, közelebből pedig, hogy megáldott minket nagy emberekkel, akik a reformáció emlőin felnövekedve isteni tehetségükkel egyházunknak üdvösségére szentelték. E nagyjaink közül kettőnek, *Arany Jánosnak* és *Tompa Mihálynak*, nemzeti irodalmunk halhatatlan büszkeségeinek, százéves születési évfordulója is erre az évre esik. A magyar *nemzeti eszmének* felkarolása s az új Magyarország alapjául szolgáló eszményeknek megteremtése az ő költészetükhöz fűződik.

Az elnyomatás korában a kétségbeesett nemzetnek evangélium erejű vigasztalása az ő lelkükből áradt szét. A magyar nyelv csodálatos szépségeinek kiaknázása és közkinccsé tétele az ő költő munkásságuknak örökbecsű eredménye. Hadd hassa át már e pillanattól kezdve minden tanulónak szívét, lelkét a reformáció ihlessék meg e nagy költőink által teremtett eszmék. A reformáció s az Arany és Tompához hasonló nagy szellemek fogják az emberiséget e vérzivatorokból is kivezetni. Hozza isten ennek kez-

detét mielőbb s adjon nemzetünknek, a multhoz méltó jövőndőt. Ezzel az ohajtással az 1917—18. isk. évet megnyitom.

**Szabó András.**

## Az év története.

(Felolvastatott az 1918. június 16-iki évváró ünnepélyen)

Ismét egy iskolai év határvövéhez jutottunk. A 4-ik háborús év határvövéhez. Sok nehézség és bizonytalanság után az 1. Hadsereg Szállásmesteri Hivatalának eltávozása lehetővé tette az iskolának újból való elhelyezkedését saját épületeiben olyanformán, mint az oláh betörés okozta menekülés előtt voltunk. Régi épületünk a katonai célokra történt elfoglaltság alól teljesen felszabadult s az új épületünköl, melyben a fehértemplomi cs. és kir. 2-ik sz. tartalékkórház helyezkedett el, a természettudományi előadók, szertárak, dolgozók, könyvtárak, tanácskozó és a szülői értekező, melyet igazgatói irodának rendeztünk be. Így a régi vágásokból messzire kiköckene ugyan, de mégis eléggé türehető viszonyok között foghattunk munkához 1917. október első napjaiban.

### **Tanulók létszáma.**

Az iskolai évet október 4-én nyitottuk meg mintegy 170 tanulóval, nagyon megfogyatkozott létszámmal, mivel tanítványaink jó nagyrésze abban az iskolában maradt, a melyikben az előző évet végezte. Ha az iskolai évet a rendes időben, szeptemberben megkezdhettük volna, elvesztett tanítványainkat talán egytől egyig visszanyertük volna; de így, mikor a tanévnek megnyitási tervét sem lehetett a bizonytalanság miatt publikálni, előre számíhattunk erre a helyzetre. Aprádonként még jövőgettek vissza egyesek az isk. év folyama alatt is, úgy hogy a rendes tanulók létszáma 194-re emelkedett; az összlétszám pedig a magántanulókkal együtt 233-ra. A magántanulók létszáma az előző évekhez képest természetesen nálunk is, mint más iskolákban, szokatlanul nagy, de kóros jelenségnek korántsem mondható, miután e létszám (39) jó részét a leánymagántanulók teszik ki (25), akiknek jó előre kitüzött céljaik érdekében azon törekvésük, hogy gimnázi-

umba vétessenek föl, kellően indokoltnak tekinthető, kiváltkép, ha — amint nálunk is történik, a tanórákra rendszeren bejárhatnak s szülőiknek közvetlen gondozása mellett jóval könnyebben végezhetik középiskolai tanulmányaikat, mint idegenben.

#### Változások a tanári karban.

##### Tárgybeosztás.

A tanári testületben az előző évihez képest alig történt változás. *Haáz* Ferencz Rezső r. tanár és *Z. Sebess* József r. tornatanár mint főhadnagyok ebben az évben is katonai szolgálatot teljesítettek, míg *Szabó* András igazgatót, mint főhadnagyot a honvédelmi miniszter 1917. szeptemberben a katonai szolgálat alól ideiglenesen felmentette s visszaadta békés munkakörének, melytől a háború három évnél hosszabb ideig távol tartotta. Ugyancsak őt a vall. és közokt. m. úr 1918. május 2-án 72341—1918. V. sz. a. kelt rendelkezéseivel a főhatóság javaslatára a r. pályázat mellőzésével a fennálló szerződésből kifolyólag kinevezte a kollegiumknál üresedésben levő görög-latin tanszékre r. tanárnak. De az igazgatónak visszatérése nem sokat tudott könnyíteni a tanári karra nehezedett munkán. Az igazgatón kívül 6 rendes, 3 helyettes és 3 óraadó tanár között oszlott meg a tanítás munkája, miután óraadókül ebben az évben is sikerült megnyernünk *Embery* Árpád és *Spanyár* Pál róm. kath. főgimn. tanárokat, előbbit 6 órai görög, — utóbbit 8 órai görög-póllórajz tanítására, továbbá a helybeli ref. egyház segédpapját heti 2 órai vallástánításra.

De a tantárgyak beosztása e tanári létszám mellett is csak a heti óraszámnak csökkentésével volt lehetséges s így is a tanárok mindegyike heti 20 órán felül volt terhelve. Az *óraszámokat csökkentettük* a magyar nyelvénél az I. és II. o.-ban 1—1, a latin nyelvénél az I., IV., V. VII. o.-ban 1—1, a görög nyelvénél az V. o. 1, a VI., VII. o.-ban 2—2, a német nyelvénél a VIII. o.-ban 1, a mértani rajznál az I., II. o.-ban 1—1: az összes *tantárgyaknál 16 órával*. Ez időszertint 4 üresedésben levő rendes tanszékünk közül csak 2 volt h. tanárral betöltve, a más kettő munkáját az óraadók segítségével, akikre mindössze 16 óra esett, az intézetnek megfogyatkozott tanári kara végezte.

##### Testgyakorlás.

A *testgyakorlás* módszeres tanítása a tornatanár katonai szolgálata miatt ebben az évben is, már 4-ik év óta, szünetelt.



Az őszi és téli időszakban osztályonként heti másfélórás sétákkal és sportokkal pótoltuk ennek hiányát, április óta pedig 3 csoportban osztva az összes növendékeket, rendszeresen is megkíséreltük a testgyakorlás tanítását szergyakorlatok nélkül, mivel tornacsarnokunkat a konviktus céljaira kellett igénybe vennünk, csak a szabadgyakorlatokra, játékokra és katonai rend- és szabadgyakorlatokra terjeszkedvén ki. A rendszeres sétákat az osztályfőnökök vezették, míg a tornacsoportokat Szász Károly, h. (I—II. o.) és Dr. Kósa János r. tanárok (III—IV. o.) továbbá Szabó András igazgató (V—VIII. o.) tanították.

#### **Ének- és zenekar.**

Csekély számú tanítványaink mellett is a háborús évek alatt első ízben szerveztük az *ifj. ének- és zenekart*, miután ezeknek vezetésére, heti 5 órai tanításra, Paál Sándor áll. el. iskolai tanító készséggel vállalkozott.

Az ifj. énekkarnak 51, a zenekarnak mindössze 9 tagja volt. Sok nehézséggel kellett és kell még ezen a téren megküzdenünk, mivel a háború ugyancsak érezteti itt a hatását. Teljesen új anyagot kell néhány év alatt nevelni a legodaadóbb buzgósággal és szakszerű tudással, mert énekkart fenntartani az ének- és hangjegyelméletnek ismerete nélkül abszolút lehetetlenség. A zenekarnak volt egy pár kiválóan tehetséges tagja is, de ezeknek buzgósága és tudása nem volt képes mindenben ellensúlyozni egy-két hanyag tanulónak káros hatását, mellyel ezek a buzgóbbak munkáját állandóan gátolták s az összesnek sikerét veszélyeztették. Ámde e nehézségek mellett is az ének- és zenekar vezetőjének odaadó buzgósága az iskolai ünnepélyek alkalmával biztosította a kívánt sikert úgy az ének — mint a zenekar részéről.

Egyházi éneket csak a 4 alsó osztályban taníthattunk heti 1—1 órán Szász Károly h. tanár szives fáradozása révén.

#### **Rendkívüli tárgyak.**

A rendkívüli tárgyak közül csak a *gyorsírás* tanítását kezdhettük meg újból az igazgató felmentése folytán, a régi nyomon haladva, de csak egy csoporttal, miután a 3. háborús esztendő az összes gyorsíró tanulókat egytől egyig kisodorta az iskolából, úgyhogy a folytonosság a csak nem is olyan régi és a jelen nemzedék között teljesen megszakadt. Sajnos — az ingyenes ta-

nitás dacára sem karolják fel tanulóink ezt a rendkívül fontos gyakorlati tantárgyat s akik önként, minden kényszer nélkül vállalkoznak tanulására, azok sem képesek mindnyájan kitartással dolgozni, hanem elmaradoznak s hanyagságukkal hátráltatják a szorgalmas tanulók haladását. Igazi, kenyéradó, gyakorlati ismeret! Két kézzel kellene megragadni a tanulási alkalmat mindenkinek s ime ingyen is alig kell egy néhány tanulónak — olyanfajta iskolában, melyet mindennap azzal vádolnak meg, hogy nem tanít a gyakorlati életre!!

#### **A tanítás menete, helyettesítések.**

A tanítás rendes menetét jelentékeny mértékben nem zavarta egész éven át semmiféle gátló körülmény. Őszi szünidőt az iskolai évnél később kezdése miatt nem adtunk, hanem ahelyett a karácsonyi szünetet nyújtottuk meg egy héttel; egyébként szünidőnyújtás nem volt. Rendkívüli szünnapot 4 ízben adtunk.

A tanárok helyettesítésére is ritkán került a sor. Betegség miatt egy tanárt 34, egyet 17, egyet 6 és egyet 4 órán, családi ügy miatt négyet együtt 32, hivatalos kiküldetés miatt az igazgatót és 2 tanárt együtt 38 s végül tanári vizsgálat miatt két tanárt együtt 53, az egészet összesen 184 órán kellett helyettesíteni. A tanárok csekély létszáma miatt bizony a helyettesítések nagyon nehezen illeszthetők be a rendes munkakörbe, mivel ugyanazon időben a legtöbbször minden tanárnak órája van. A Gondviselés megőrzött nagyobb bajoktól s az időnkénti rövidebb helyettesítéseket ha néha túlterheléssel is, de meg tudtuk célszerűen oldani.

A május 4—7-én tartott egyházkerületi közgyűlés alkalmával, mivel a helyettesítés az igazgatónak és 3 tanárnak a közgyűlésen való részvétele miatt lehetetlen volt, május 3., 4., 6. és 7-én az itthon maradt tanárok részben csak a saját óráikat tartották meg, részben az egész ifjuságnak háborús és más fajta ismertetéseket tartattak, így *Bakóczy Károly* a meséről és meseelméletről, *Csefő Sándor* a léghajózásról és repülésről, *Szász Károly* az egészségről és betegségről és *Jakó Albert* a szikratáviróról.

#### **Gyűjtemények, könyv- és szertárak rendezése.**

Az 1. Hadsereg Szállásmesteri Hivatalának eltávozása folytán, miután szertárhelyiségeinket is visszakaptuk — mert hiszen a

Szállásmesteri Hivatalnak itt időzése alatt az iskolai nagy könyvtárhelyiségén kívül, amelyet csodálatosképpen nem tartottak célszerűnek az igénybevételre, a kollegiumi összes helyiségek közül csak a régi épületben levő pénztárhelyiséget lehetett a kollegium céljaira megtartani — lehetővé vált a szertáraknak újból való számbavétele és felhasználása a tanítás munkájánál. Sajnálattal kell megemlítenünk, hogy e számbavétel sokkal kedvezőtlenebb eredményt tüntet fel mint az oláh horda utáni, részint, mivel a leltárak előkerülése következtében csak most lehetett jól megközelítő pontossággal a hiányokat megállapítani; részint mert egyes szertárainknak, különösen a fizikai szertárnak meg kellett éreznie a katonai igénybevétellel járó károkat is.

A gyűjtemények és szertárak rendezésével együtt munkába vétetett az iskolai intézmények fentartásának és felszerelésének revíziója is abból a célból, hogy összes káraink, amelyeket a háború alatt szenvedtünk, összesíttessenek s a kártérítés iránt igényüket a kellő időben bejelenthessük.

Az ifjúsági könyvtár teljesen rendeztetett s újból megalakítottuk Nagy Elemér tanár elnök vezetése mellett az ifj. körök közül az Önképzőkört, míg a többi körök, mint a Testgyakorló kör és Gyorsíró kör a fennebb kifejtett okok miatt szüneteltek.

#### **Tanfolyamok.**

A vallás- és közokt. miniszter úrnak 7—1918. eln. I. és ennek pótlásául kiadott 1629—1918. és 2303—1918. eln. sz. rendeletei értelmében az 1918. január havában megtartott népfölke-lői bemutató szemlén katonai szolgálatra alkalmasoknak talált s 1900-ban született rendes tanulók részére 1918. febr. 1 — márc. 8-ig, illetve márc. 12-ig a VIII. és VII. oszt. előkészítő tanfolyamokat megtartottuk, melyeken 1—1 tanuló vett részt s az utóbbin résztvevő tanuló sikeres érettségi vizsgálatot is tett.

Továbbá megtartottuk ugyancsak a 7—1918. eln. V. K. M. rendelet II. része alapján az 1899. s megelőző években született s katonai szolgálatra 1917. okt. 15-én vagy korábban bevonult és katonai szolgálatot teljesítő tanulók részére ápr. 1—28. időtartammal elrendelt VII. és VIII. oszt. illetve érettségi vizsgálatra előkészítő tanfolyamokat, melyek közül az utóbbira a 2304—1918. eln. sz. V. K. M. rendelet értelmében felvehetőek voltak azok is. akik a VII.

osztályt a febr. 1 — márc. 12-ig tartott tanfolyamon sikerrel végezték. Ezen alkalommal a VII. oszt. tanfolyamon 3, a VIII. oszt. tanfolyamon 10, az utóbbinak pedig az érettségi tárgyakat előkészítő részén még 3 tanuló vett részt, akik az előző évben végezték a VIII. oszt., de érettségi vizsgálatra nem tudtak állani. A résztvevő tanulók mindegyike sikeres vizsgálatot tett.

A 4280—1918. eln. sz. V. K. M. rendelettel az 1918. áprilisi népfölkelő szemlén alkalmasoknak talált rendes tanulók számára elrendelt tanfolyamot május 1—28-ig nem tartottuk meg, mivel csak egy VII. oszt. tanuló volt érdekelve, akit a róm. kath. főgimnáziumban a tankerületi főigazgató által elrendelt tanfolyamon helyeztünk el, egy VIII. oszt. tanuló pedig az említett miniszteri rendelet pótlásául kiadott 74. 152—1918. sz. pótrendelet értelmében rendes osztályvizsgálatot s majd az írásbeli mellőzésével *szóbeli írásbeli vizsgálatot* tett.

A tanfolyamok eredményéről s a szerzett tapasztalatokról a miniszteri rendeletekben foglalt utasításnak megfelelően kimerítő jelentést tettünk a vallás és közokt. miniszter urhoz; — de e helyen sem hallgathatjuk el azon jól megérlelődött meggyőződésünket, hogy e rövid ideig tartó tanfolyamok eredménye elsősorban csekély s hogy e tanfolyamok nemcsak veszélyeztetik, hanem őszintén szólva, aláássák a középoktatás komolyságát. A tanfolyamon résztvevők, még akik pontosan meg is tudnak azokon jelenni, két-három hét alatt alig hogy belejönnek az addig túlmerőben ellentétes helyzetbe és munkakörbe s amikor valamit már lehetne velük kezdeni, be kell fejezni az anyagot, anélkül hogy annak csak egyetlen részébe mélyebben bepillanthattak volna. A legtöbbben könyvhöz sem tudnak jutni, mert tankönyvek a könyvkereskedésekben nem kaphatók s még szerencse, ha a tanfolyam ideje alatt a rendes tanulók is jelen lehetnek; különben tankönyv nélkül kellene velük elvégezni azt a felületes vázlatot is, amit az idő rövidege miatt velük közölni lehet. De ennek a rendes tanulókkal való együttlétnek nem előnyös következménye is van, mivel a rendes tanulók haladását a tanfolyam bizonyos időn túl egyenesen megakasztja s ha ehhez hozzávesszük, hogy a rendes tanulók egy év alatt 2—3 tanfolyamot is végighallgatnak, könnyen következtethetünk a felületesség megszo:lásától kezdve

más káros hatásokra is. Ezenkívül a tanfolyamokra vonatkozó rendelkezéseknek azon része, mely megengedi, hogy egy-egy tanuló egy évvel korábban juthasson a VIII. oszt. illetve érettségi bizonyítványhoz, mint rendes körülmények között, sok méltatlankodásra az okot, kiváltképpen azoknál, kik 2—3 év alatt egyetlen osztályról sem tehettek vizsgálatot, tisztán csak azért, mert szabadságot nem kaptak. Valóban érthető, ha tanügyi körök és magasabb hatóságok hivatalosan is felemelték tiltakozó szavukat a tanfolyamoknak tapasztalt szervezése ellen s igyekeznek odahatni, hogy ezek a jövőben más alapon, hosszabb időtartamra szerveztessenek.

#### **Tanulók önmunkássága (pályatételek.)**

A tanulóknak önmunkásságára igyekeztünk minden lehető alkalmat megadni pályadíjak kitűzésével is. A rendelkezésre álló pályadíjakra, melyek az utóbbi években nem voltak kiadhatók, újabb tételeket tűztünk ki. Eredménytelenül. De ennek inkább a felsőbb VII. és VIII. oszt. tanulók csekély létszáma, mint nemtörődömsége az oka. A csekély létszám miatt, pláne ha gyengébb tanulók is verődnek össze, nem fejlődhetik ki az az igazi nemes verseny, mely minden ilyenemű önmunkásságnak a rugója szokott lenni. Bizony megesett az is, hogy egyes ösztöndíjak és jutalmak nem voltak kiadhatók főképp azért, mert nem volt azokra az alapítvány feltételeinek megfelelő tanuló.

#### **Tanítás eredménye.**

Évzáró vizsgálatok helyett a 43038—1918. sz. V. K. M. rendelet alkalmazkodva tananyag összefoglalásokat és kérdéseket tartottunk jun. 8—15-ig.

A tanulók előmenetele általában kielégítőnek mondható s az eredmény csak egy-két osztályban marad az általános követelmények színvonala alatt. Ennek is megvan a háborús oka. Több helyről kerültek össze a tanulók ezekben az osztályokban — jórészt a gyengébb elemek. Egy esztendő pedig nem elégséges arra, hogy e heterogén elemek az osztály elé kitűzött cél érdekében az egyéni munka útján összeforrjanak, hanem szanaszét járnak, kiki ahogyan tud, s produkál mindenki, amit tud. Idő kell ehhez az összeforráshoz s az — így nevezhetjük — osztályszellem

kialakulásához, ami nemcsak a tanulás, hanem a magaviseletbeli előmenetelt is szabályozza. A normális viszonyok beálltával, a tanulók állandósulásával, remélhetőleg az ilyen bajok is meg fog-  
nak szünni.

#### **Magaviselet.**

Magaviselet tekintetében az általános kívánalmaknak megfelelt az egész tanulóifjúság. Kivételek természetesen most is akadtak, akik nem mindig tudták magokat alárendelni az iskolai fegyelemnek és rendtartásnak. De ezeknek száma elég szórva-nyosnak mondható. Igazgatói dorgálásban mindössze 4 tanulót kellett részesíteni; a tanári kar pedig 3 esetben alkalmazta fegyelmi büntető jogát. Nagyobb fegyelmi vétség, mely súlyosabb következményeket vont volna maga után, két esetben fordult elő, de ezeknek elkövetői a fegyelmi vétség előleges tárgyalása után az intézetből szülőik kívánságára kiléptek. A kilépéshez minden-  
esetre megvan a joga szülői beleegyezéssel mindenkinek; mégis vigyázni fogunk arra, hogy a kilépés ne tünjék fel a büntetés elől menekülni akarásnak; különben megrendül a törvényes ren-  
den szilárdan lefektetett bizalom.

#### **Internátus és konviktus.**

Az internátusba és konviktusba ebben az évben 86 tanulót vettünk fel, miután több nem is jelentkezett. Internátusi díj az I. félévben félévi 30 és 25 kor. volt, konviktusi díj havonként 70 kor. Azonban a II-ik félévre mindkét díjat emelni kellett a hábo-  
rús drágaságnak megfelelően; az internátusi díjat 100 %/o-al, a kon-  
viktusit havi 15 kor.-val.

E két intézményünk, különösen a konviktus ezen díjemelé-  
sek mellett is sok nehézséggel küzdött egész éve. át s csak a legkörültekintőbb gondosság tette lehetővé, hogy nagyobb anyagi megrázkodtatás nélkül sikerült az iskolai évet kihúzni. Mivel jö-  
vőre sem számíthatunk kedvezőbb gazdasági viszonyokra, az internátusi díjat a jövő évre is meghagytuk a felemelt összegben évi 80 és 100 kor.-ban, a konviktusét pedig főhatósági jóváha-  
gyással évi 900 (havi 90) kor.-ban állapítottuk meg.

#### **Iskolai díjak és egyházkerü- leti járulék.**

Az iskolai díjak közül a felszerelési (butorhasználati) és

értéscsökkentő-díjat emeltük csak 2—2 K.-ról 4 K.-ra; a többi változatlan maradt.

A folyó évi május 4. és következő napjaiban tartott egyházkerületi közgyűlés a gimnáziumi szakfelügyelet szervezésével kapcsolatosan a fenntartás költségeinek fedezésére állandó *egyházkerületi járulékot* állapított meg. Ezen egyházkerületi járulék ref. vallású rendes tanulók részéről évi 10 K. másfelekezetűek részéről évi 20 K., ref. magántanulók részéről évi 20 K., másfelekezetűek részéről évi 50 kor. E járulékok az 1918—19. isk. évtől kezdődőleg minden tanuló köteles befizetni (kivéve a tandíjmentes r. tanulókat) a beiratkozás alkalmával; a magántanulók pedig már a f. iskolai évre is a vizsgálatok előtt.

Teljes tudatában vagyunk annak, hogy a felemelt és újabb díjak nagy tehert jelentenek a szülőkre nézve, különösen nálunk, ahol mégis több a szegény, mint gazdag szülő s nem minden aggodalom nélkül tekintünk a jövőbe, mert nem lehetetlen, hogy a nagy anyagi terhelést a szülők jó nagy része nem bírja ki s kollegiumunk tanulói létszámában az oláh betörés után bekövetkezett szétszórás mellett ez a körülmény is éreztetni fogja hatását. Ami iskolánkban többnyire székely földmives szülők, vagy közhivatalnokok gyermekei tanulnak. Ismeretes mindkét társadalmi osztály nyomasztó anyagi helyzete, mely a gyermekek taníttatását csak a legnagyobb nélkülözések árán engedi meg.

Ehhez vehetjük még a székely népnek konzervatív gondolkodását, a melylyel arra számít, hogy a tehetséges székely gyermekeket az iskola kötelességszerűen felneveli nagyobb költség nélkül, amint történt ezelőtt is *a régi jó időkben*, másfelől pedig az ő kis birtokának rajongó szeretetét, melynek terhére ritka kivételeken kívül a székely földmivelő szülők nem szívesen tanítatják gyermekeiket. Ha e két társadalmi tényező nem tud megbirkózni a taníttatásnak az eddigihez képest többszörösen emelkedett költségeivel, bizony azt meg fogjuk érezni. Mindenesetre élénk figyelemmel leszünk e tekintetben állandóan, mert ez az ügy szorosan összefügg az iskola fejlődésével. Éppen erre való tekintettel nem emeltük a tandíjat is.

#### **Iskolai ünnepélyek.**

Az iskolai év folyamán megünnepeltük a *reformáció 400*

*éves fordulóját* a helybeli ref., ág. h. e. v. és unitárius egyházköz-  
ségekkel együttesen okt. 28-án, 31-én pedig a koll. és az összes  
más iskolákba járó ref. tanulók részére tartottunk ünnepélyes isten-  
tiszteletet, melyen *Biró Sándor* vallástanár imát és *Imreh Árpád* s.  
lelkész alkalmi beszédet mondottak; *dec. 16-án* az ifj. Petőfi  
Önképzőkörrel együttesen a *Tompa Mihály* emlékét ujitottuk  
fel születése 100 éves fordulójának megünneplésével; a *március*  
*15-iki hazafias* ünnepélyt a régi hagyományhoz hiven a Gidófalvi  
ösztöndíjakkal kiosztásával kapcsolatosan, szintén megtartot-  
tuk s végül résztvettünk a királyasszonyunk Ő Felségének név-  
napja alkalmából tartott ünnepélyes istentiszteleten.

#### Háborus jótékonyág.

A tanuló ifjuság lelkes buzgóságát háborús és más nemű  
jótékony célokra való gyűjtés érdekében több ízben használtuk  
fel s e tekintetben iskolánk életében eddig még nem tapasztalt,  
meglepő eredményekről számolhatunk be, ami a tanulók lelke-  
sültsége mellett kétség kívül annak a nemes hevületnek tulajdo-  
nitható, mely a nagy közönség részéről a jótékonyágnak állan-  
dóvá vált fellendülésében nyilvánul meg.

A vallás- és közokt. miniszter úr felhívására a *József kir.*  
*herceg Szanatorium-Egyesület* részére a harctéren tüdőbetegséget  
szerzett tanárok ágyalapítványára 249 K. 37 fill., a Székelyudvar-  
helyt felállított *Vas-Székely* szobor-alapra 327 K. 64 fill., a harc-  
téren levő katonák karácsonyi ajándékára 44 K. 83 fill., az Or-  
szágos Középkisiskolai Tanáregyesület kezdeményezésére a harctéren  
elesett tanárok árváinak elhelyezése és nevelésére tervezett *Taná-  
rok Nevelő-Házára* 912 K-t gyűjtöttek; az *Országos Anya és Cse-  
csemővédő Egyesület* céljaira kibocsátott művészi levelezőlapokból,  
melyeknek eladását bűzgő fáradozással *Finta Gergely* h. tanár  
intézte, 76 K. 64 fill., a budapesti ág. h. ev. egyház által közve-  
titett *Reformációi emlékbélyegekből* pedig 60 K. folyt be: úgyhogy  
a tanulóifjuságnak közvetlen és közvetett lelkes buzgósága utján  
begyűlt jótékonycélu adományok összege 1593 K. 84 fill. tesz ki.

A gyűjtésekben résztvettek:

1. A *József kir. Herceg Szanatorium-Egyesület* céljára: I.  
o.-ból Bokor Gyula 19 K., Bocz Mária 8'40, Lőrinczi Gábor 8'16



K. II. o.: Fekete Lajos 20 K. III. o.: Kovács Irma 10, Bardóczi Sándor 1, Kolumbán Lőrinc 2·69, Péter Elek 6·21, Rozsondai Gyula 4·04, Szabó Gyula 5·94 K., IV. o.: Benedekffy Dániel 2 36, Baczó Albert 1 68, Pál Pál Sándor 5 K., V. o.: Németh Andor 7·20 K., VI. o.: Márk Mihály 20 75, Kovács István 20, Lőrinczi Aladár 12 30, Robonyi Andor 11·18, Gálffy Sándor 6 K., VII. o.: Csech Ilona 40, Kún Béla 5·58, Ferenczi István 15, Jodál Sándor 10·90, Gálffy Dezső 6 K.

2. *Vas-Székelyre*: I. oszt. 32·70 K., II. oszt. 21·60 K., III. oszt. 50·24 K., IV. o. 52 10 K., V. oszt. 50 K., VI. 50 K., VII. 50 K., VIII. oszt. 20 K.

3 *Katonák karácsonyi ajándékára*: I. oszt. 3 26 K., II. oszt. 0·50 K., III. oszt. 1·70 K., IV. oszt. 8·37 K., V. oszt. 2 K., VI. oszt. 9 K., VII. oszt. 13 K., VIII. oszt. 7 K.

4. *Tanárok Nevelő-Házára*: I. o.: Áron Rezső 30, Birinyi Z. 5, Bokor Gyula 21, Fekete G. 1, Fink Mózes 30 40, Gaál F. 5, Gáspár Samu 23·50, Göllner Margit 23, Katona B. 6·32, Késmárky S. 3, Kovács Gy. 5·20, Kertész József 16, Németh Dezső 21, Zárug E. 12, Grünfeld Mózes 35 K., II. o.: Biró Áron 12·40, Balácsi S. 2·40, Csomor Andor 40·70, Csomor Jenő 4·32, Kassay G. 9, Kis A. 6·90, Molnár Béla 30, Molnár Pál 2, Nagy Lajos 12, Salamon Jenő 41., Szász D. 1·04 K., III. o.: Dáné Zs. 5·88, Farkas Gábor 130, Ferenczi Jenő 12, Hegyi M. 1·10, Jakab György 20, Jeszenszky Árpád 9·75, Pál L. 6·30, Péter Endre 19, Szabó Gy. 4 50, Szőcs Károly 10·12, Zilman Alfréd 8 K., IV. o.: Fejes Dezső 13·40, Mester J. 3, Lukács Á. 5, Sándor István 10 20, Szász Károly 24 K., V. o.: Bzme J. 8·10, Bendorfeán E. 6, Csomor G. 3·85, Gaál E. 2·60, Jeszenszky M. 8, Jakab Gy. 29, Kandó Mihály 19·80, Márk A. 3·20, Szentgyörgyi F. 6 30, Simó J. 5·50 K., VI. o.: Biró Mózes 20, Gálffy S. 6·50, Kovács I. 3·40, Lőrinczi Aladár 20, Márk M. 5, Miklós Ferenc 18 K., VII. o.: Fekete Endre 58, Holstein Dezső 7 K. Hálás köszönet a gyűjtőknek és adakozóknak egyaránt azért a nemes áldozatkésztségért, melylyel a háború okozta nagy szenvedéseken enyhíteni igyekeztek.

A vallás- és közok. miniszter úr felhívására okt. 27-én 170 tanulóval és Dr. Kósa János, Csefó Sándor, Szász Károly, Jakó Albert és Finta Gergely tanárok vezetése mellett *szederlevél gyűj-*

tést is tartottunk, ami 20 kgr. szederlevelet eredményezett. Az iskolai év megkezdésével járó nehézségek, de egy váratlanul nagyfokú dér miatt is több ízben e célra gyűjtést nem is kísérelhettük meg.

#### **Alapítványok a reformáció emlékére és a Tanárok Nevelő Házára.**

A reformáció 400 éves emlékének helyi megörökítése céljából a kollegium Elöljárósága egy 3000 koronás alapítvány létesítését határozta el, melynek gyarapításához a tanári kar és tanulóifjúság is hozzá fog járulni s erre a célra egy nagyobb méretű gyűjtési activ megszervezése a jövő iskolai évi jólékonycélú munkának legelsőrendű teendője lesz.

A tanári kar tagjai az egyes társadalmi jólékonycélú actiókban közvetve és közvetlenül is tevékeny részt vettek anyagilag is. Különlegesen is említésre méltó a *Vas-Székely* szobor-alaphoz való hozzájárulás és a *Tanárok Nevelő Háza* ügyének lelkes támogatása a tanári kar részéről meghatározott 1000 koronás alapítvány létesítése által.

#### **Személyi változások a fenntartó testületben és főhatóságban.**

A kollegium fenntartó testületében, előljáróságában személyi változás nem történt. Az Elöljáróságnak választott tanárképviselő tagjai az 1918—1922. évi időszakra újból megválasztottak. Elölj. jegyzőül: Biró Sándor választatott meg, s a tanári kar részéről pedig előljárósági pótképviselőül: Dr. Kósa János és Csefő Sándor tanárok.

De annál nagyobb változás állott be főhatóságunknak és egyházkerületünknek vezetésében Dr. *Kenessey* Béla püspök halálával.

1918. január 8-án érte a megrendítő csapás erdélyi Sionunkat s a magyarországi egyetemes ref. egyházat.

A gyászhir vétele után kollegiumunk Elöljárósága azonnal ülést tartott s megtette a nagy halottat megillető intézkedéseket. Emlékét jegyzőkönyvileg megörökítettük, részvétünket kifejeztük a családnál és főhatóságnál, a temetésen Gyárfás Endre főgondnok, Szabó András igazgató és Biró Sándor tanár által képviselttük a kollegiumot s koszorú megváltás címen 200 koronát

ajánlottunk fel a kolozsvári felső leánynevelő intézetnél létesítendő Kenessey-alapra.

Dr. Kenessey Béla 4 évig volt a kolozsvári theologiai fakultás igazgatója, 8 évig egyházkerületünk főjegyzője és 10 évig püspöke. Kollegiumunk az ő püspöksége alatt ment át az építés által hosszú időre szóló változáson. Sokat köszönhetünk neki azon talán meg sem érdemelt megkülönböztető jóindulat révén, amellyel minden ügyünk iránt viseltetett. A székelyudvarhelyi kollegium mindig féltett kincs volt az ő szemében s a kollegiumnak mint erős kalvinista és nemzeti végvárnak magasztos hivatását igen nagyra tudta értékelni. Különösen jogunk van tehát nekünk őt fájlalni, akit nagy tudása, átfogó filozofus képzettsége, a legapróbb észleletekre is kiterjedő mindent meglátása, bámulatos emberismerete, észt és szivet lekötő igehirdetése, megalkuvást nem ismerő felelősség- és kötelességérzete nemcsak egyházkerületünknek, hanem egész ref. anyaszentegyházunknak is legnagyobb vezetői közé emelt. Emlékezetét hálás kegyelettel és szeretettel megőrizzük.

Elhunyt püspökünk helyére az egyházkerület bizalma egyhangú lelkesedéssel Nagy Károly theologiai professzort és egyházkerületi főjegyzőt hívta el; az így megüresedett főjegyzői állásra pedig Dr. Ravasz László, theologiai professzort választotta meg. Őszinte tisztelettel üdvözljük e helyen is egyházkerületünknek e két vezetőjét, utóbbit úgy is, mint iskolánknak egykori kiváló tanítványát s bizalommal és jó reménységgel eltelve ajánljuk iskolánkat az ő melegen szerető gondozásukba s Istennek megszentelő erejét és áldását kérjük munkájukra.

#### **Személyváltozások a kollegium anyagi ügykezelésénél.**

Kollegiumunk anyagi ügyeinek rendbehozása az oláh betöréssel járó zavarok után kollegiumunk előljáróságának és tanári karának legfőbb feladatai közé tartozott. A menekülés alkalmával a Nemzeti Muzeumban elhelyezett értékeinket visszacapva, megindíthattuk e munkát. Ámde ennek megkezdése után újabb nehézséggel kellett megküzdünk, miután kollegiumunk pénztárnoka, *Félegyházi* Mariska, aki 9 éven át minden elismerésre méltó buzgósággal és lelkiismeretes pontossággal végezte a pénztárnoki

teendőket, állásáról lemondott. Az előjáróság kénytelen volt engedni az elhatározásnak s a végzett munkáért elismerő köszönetét fejezve ki megadta a felmentést. A pénztárnoki állást pályázat útját Özv. Kovács Dánielnével töltöttük be, akinek buzgó munkássága iránt eddigi működése után a legjobb reménységgel vagyunk.

A pénztárnokváltozással is nehezebbé vált ügykezelés jelentékenyen terhelte Szabó Árpád gazd. felügyelő-tanárt s hogy az átmeneti ügykezelés érezhetőbb zökkenés nélkül bonyolódott le, első sorban neki köszönhető Másfél illetve két évi többrendbeli számadásainkat intéztük el az iskolánál, a konviktusnál, internátusnál díjkezelésnél és több rendbeli költségvetést.

#### **Államsegélyek és tanárok statusrendezése.**

A m. kir. államkormánytól ez évben 40.000 kor. fenntartási államsegélyt kaptunk.

Az iskola alkalmazottainak anyagi helyzetén a vallás- és közokt. miniszter úr mindazon könnyítéseket eszközölte, melyek törvény szerint a közalkalmazottakat megilletik.

Beszerezési előleg címén a tanárok részére 7044 kor., háborús segély címén 26.386 kor., családi pótlék címén pedig 6400 kor.-t utalványozott a vallás- és közokt. miniszter úr. Háborús segély címén az időközi változások tekintetbevétele mellett 1917—18-ik isk. évben 21754 K., családi pótlék címén 6400 K. Összesen 28154 K. vettünk fel a helybeli adóhivataltól s ha ehhez az összeghez hozzáadjuk a 40000 kor. fenntartási államsegélyt, továbbá a fizetéskiegészítés címén ez isk. évben felvett 5225 kor.-t, közel 73379 koronát teszen ki azaz összeg, melylyel a m. kir. államkormány a kollegium fenntartásához hozzájárul.

Ki tudná megmondani mire vezet ez? Ezenkívül a törvényes ruha és beszerzési segélyben is részesülnek a tanárok. Az utalványozás folyamatban van. A 192000—1917. eln. sz. V. K. M. rendelettel az összes nem állami középiskolai tanárok egy rangsorba soroztattak, melynek keretében az állami tanárokéhoz hasonlóan történnek az előlépések ugyanazon fizetési osztály fokozataiba 3 éves időszakonként. E legújabb megállapítással a f. iskolai évben Bakóczy Károly, Haász F. Rezső és Dr. Kósa János

tanárok 1917. szept. 1-től a VIII fiz. osztály. 3 ik, *Csefő Sándor*, 1918. ápr. 1-től a IX. 2-ik, *Sebess József* 1918. jan. 1-től a X. 2-ik és végül *Szabó András* igazgató 1918. ápr. 1-től a VII. 1. fokozatába léptek elő. Fájdalom, minden segítség csak ideiglenes jellegűvé válik a megélhetési viszonyoknak minden képzeletet felülmúló megnehezédése következtében.

#### **Hadikölcsön.**

A VIII-ik hadikölcsönre a kollegiumi alapokból 30.000 kor. jegyeztünk s ezzel hadikölcsönjegyzésünk 132000 kor.-ra emelkedett.

#### **Telekvásár.**

A kollegium épületes belső telkeinek tőzsomszédságában a tanulóifjuság tanuló helyéül s más — iskolai kórház, méhészet stb. — célokra egy 854 négyszögöl területi ingatlant vásároltunk 25101 kor.-ért. Székelyudvarhely várostól.

A szerződés megkötése s a főhatóság jóváhagyására nézve az intézkedések folyamatban vannak. Ezzel kapcsolatban Előljárásunk tervbe vette külső birtokai egy részének párcellázás útján való eladását, mivel az ezen ingatlanok jelenlegi értékesítéséből befolyó jövedelem messze alul marad még a békebeli becsérték legszerényebb jövedelmének is. E terveinkkel, ha azokat megvalósíthatjuk, hosszú időre sok előnyt biztosíthatunk a kollegiumnak a jövőbeli fejlődés tekintetében.

#### **Alapítványok.**

Alapítványaink közül a *Gidófalói* Gábor-alapítvány, az alapító, *Gidófalvi Gáborné: Siskánj Rózália* Végrendeletében kikötött feltételeknek megfelelően az évenként kiadandó ösztöndíjakon felüli kamatoknak tőkésítése által már 1917. 2-ik felében 100,000 K-ra emelkedett. A Végrendelet 8-ik pontja értelmében ezen alapítvány jövedelméből egyenkint ezer koronás ösztöndíjra van jogosultsága a *Gidófalvi Gábor* és neje *Siskáni Rózália* családjából származó s a kollegiumban tanuló két rokon tanulónak, akik ezen ösztöndíjakat egyetemi tanulmányaik alatt is megtartják, a többi jövedelmet a kollegium Előljárásága a főhatóság jóváhagyása mellett legjobb belátása szerint az iskola szükségleteire használhatja fel, valamint a rokontanulók részére kikötött ösztöndíjakat is, ha rokontanulók a kollegiumban nem tanulnának. A szükséges intézkedést ezen alapítvány további kezelésére nézve a főhatóságnál megtettük.

Az iskolai év folyamán alapítványaink a következő alapítványokkal gyarapodtak:

1. *Szombatfalvy* Albert nyug. miniszteri tanácsos és recsenyédi földbirtokos Székelyudvarhely város Tanácsánál 25,000 K alapítványt tett, hogy azt Székelyudvarhely város Tanácsa »*Szombatfalvy József és neje homoródszentmártoni Biró Katalin*« név alatt kezelje azzal a rendeltetéssel, hogy az alapítványból a) »10,000 K névértékű korona járadéknak évi 400 K kamatja a székelyudvarhelyi róm. kath. főgimnázium és a székelyudvarhelyi református főgimnázium egy-egy szegény, de jó tanuló keresztény, magyar növendékének egyenlő részesedéssel jutalomképp adassék ki mindig az évváró vizsgálatok befejezésével az illető iskola tanári karának javaslata alapján.«, b) »10,000 K névértékű  $3\frac{1}{2}\%$  os koronajáradéknak 350 koronányi évi kamata minden iskolai év kezdetén szegénysorsu, de jóra való keresztény magyar gyermeknek iskolai könyvekkel való ellátására fordíttassék«.

A többi 5000 K jövedelme nem iskolai célokra szolgál.

Ezen alapítványból tehát kollegiumunkat évente egy 200 K-ás jutalomdíj s szegény tanulóknak tankönyvekre 175 K illeti meg. E jutalomdíj folyósítása a jelen iskolai év végével megkezdődött, a tankönyv-segély folyósítását a következő isk. év elején indítjuk meg.

2. *Szöllősi* Samu, székelyudvarhelyi földbirtokos Udvarhelyvármegye kir. Tanfelügyelősege útján a kollegiumunknál múlt évben tett 1000 K-ás alapítványát 5000 K-ra emelte fel azzal, hogy ezen alapítvány rendeltetését, mint fiának egykori tanítója *Gönczi Lajos nyug. koll. igazgató* állapítsa meg. A Gönczi Lajos megállapítása szerint, melyet az alapító is elfogadott, »a rendelkezésre álló kamatok egyenlően megosztva adassanak vallás és *nemi* különbség nélkül minden évben két, magyar anyanyelvű — első sorban udvarhelymegyei — a székelyudvarhelyi ref. főgimnáziumba járó tanulónak segélyképpen, akiknek kifogástalan a magaviselete, a tanulmányokban kellő előmenetelt tanúsítanak és az anyagi támogatásra a tanári kar véleménye szerint érdemesek és rá is vannak utalva. Amíg olyan tanulók is lesznek, akik hadiárvák, vagy apáik a mai világháborúban, mint hazánk szent földjének védői, kiválóbb érdemeket szereztek, első sorban veen-

dők a tanári kar által, a segélyezésnél, melyet a tanári testület intéz és teljesít, figyelembe, ha különben a követelményeknek megfelelnek. Ez a tanulmányi segélypénz minden évben a nyilvánosság előtt, valamely iskolai ünnepély alkalmával adandó ki az igazgató által s megtörténtéről az alapító, vagy törvényes örököse a nyomtatott Értesítő útján, vagy más megfelelő módon *értesítendő.*»

3. Özv. Doros Györgyné, régebb székelyudvarhelyi, jelenleg felcsuti földbirtokos, 1905. április 13 án a kollegium igazgatójához intézett levél szerint kollegiumunknál 1000 K-ás alapítványt tett azzal a kikötéssel, hogy »valameddig két fia, névszerint György és Gábor, mint tanulók az intézet kötelékébe tartoznak, *mindenesetre*, azontúl pedig, míg Haller Luise grófnő évenként a szokott összeget küldi, — a kamat a tőkéhez csatoltassék. Az ezt követő iskolai évben pedig s így folytatólag örökké a kamat a záró ünnepélyen mint *Zenepályadíj* a tanári kar által felosztva és rendezve évenként kiosztassék«.

E feltételeknek megfelelően az alapítvány, az időközi kamatok tőkésítése folytán 1917. jun. 30-ig 1760 K-ra emelkedett. Az alapítvány jövedelmének folyósítását, amely egyébként már 1913-ban megindítható lett volna, a folyó isk. évben kezdtük meg egy 45 K I., egy 35 K II. és egy 20 K III-ik, összesen 100 K, zene (hegedű) *pályadíjnak* kifizetésével. Birjuk az alapító ígéretét, hogy az alapítványt 2000 K-ra egészíti ki, mely esetben e nagylelkű alapítvány örökidőkre pótolni fogja a b. e. *Haller Ferenc* gróf és később leánya *Haller Luise* grófnő által zenepályadíjakra 70 évnél hosszabb időn át adományozott 12 drb aranyat, amelynek adományozása iskolánk e kegyes támogatóinak elhunytával 1913-ban végleg megszűnt.

4. Dr. *Ráczkői* Sámuel, Udvarhelyvármegye hirneves járási orvosi és a kollegium előljáróságának 1908—1915-ig tagja, akit az oláh betörés alkalmával egy katonai kórház szállítmányával betegen Kolozsvár felé szállítottak s egy évnél hosszabb idő után hivatalosan *holtta* nyilvánítottak, mint a székelyudvarhelyi állami főreáliskolának — melynek működése az oláh betörés következtében tanügyünknek nagy veszteségére megszűnt — orvosa, 1901. jun. 17-én a székelyudvarhelyi áll. főreáliskola igazgatóságánál

2000 K-nás alapszabályt tett le »szegény tanulók gyógytári kiadásainak fedezésére felekezetre és nemzetiségre való tekintet nélkül« azzal a feltétellel, hogy »ha az állami főreáliskola a helyszínén megszűnnék, arra az esetre az alapítvány hasonló célra felerészben a ref. főgimnázium és felerészben a róm. kath. főgimnáziumra száll át«.

Az alapítvány felerészének átadása iránt a vallás- és közoktatási miniszter Urnál a szükséges intézkedést megtettük.

#### Adományok.

Az alapítványok gyarapítására és jutalmazásokra az alábbi adományokról számolunk be.

*Gyárfás* Endre, koll. főgondnok érettségi elnöki tiszteletdíját, 47 K a *Gyárfás Domokos*-alapítvány gyarapítására ajánlotta fel.

*Csanády* Zalán, kir. ítélőtáblai bíró és kollegiumi gondnok érettségi vizsg. elnöki díjában 80 K. bocsátott a tanári kar rendelkezésére. Ezen összegből 50 K-t jutalomkönyvekre, 30 K-t természetrajzi gyűjtemények jutalmazására fordítottunk.

*Biró* Áron, lelkész és előlj. tag Önképzőköri jutalmakra 40 K-t, a vallástanban legszebb előmenetelű, jó magaviseletű tanuló jutalmazására 20 K-t, énekjutalomra 5 K-t, *Nagy* Kálmán kir. törvényszéki bíró és előlj. tag egy jó tanuló jutalmazására 20 K, *Gál* Ferenc kir. járásbíró énekjutalomra 5 K, *Szabó* Gyula csomakőrösi, jelenleg tábori lelkész 10 K. matematikai jutalmakra, *Biró* Sándor vallástanár egyházi énekjutalomra 10 K, egy árva gyermek költségének fedezésére 20 K, *Csefő* Sándor tanár ugyanerre a célra 10 K-t adományoztak. — Fogadják a nemes szivü alapítók és adományozók a kollegium hálás köszönetét.

Ime, mélyen tisztelt Közönség, egy iskolai év munkájának és történetének vázlata nagy vonásokban.

A háború kegyetlen vihara még keményen dül s ki tudná megmondani, hogy még miféle megpróbáltatásoknak leszünk kitéve? Bizzunk az istenben, aki kegyelmével velünk volt kezdettől fogva s ha kemény szenvedéseket kellett is megérnünk, az ő segítsége mellett szerencsésen megharcoltuk azokat is, sőt a harctéri helyzetnek ránk nézve közvetlenül is kedvező alakulása folytán megkezdhattuk a kibontakozás munkáját. Adja a Gond-



viselés, hogy folytathassuk ezt zavartalanul — türelemmel és kitartással — s váltsa valóra mielőbb a világmegváltó béke-ohajtásokat!

**Szabó András,**  
igazgató.

## A kollegium kormányzata s a tanári testület.

### 1. Kollegiumi előljáróság.

Iskolai főhatóságunk az erdélyi református egyházkerület s annak állandó igazgató-tanácsa Kolozsvárt. Az előljáróság tagjai:

*Gyárfás Endre*, főgondnok, az előljárósági gyűlések elnöke, földbirtokos, lakik Székelykeresztúron.

*Ugron János*, főgondnok, földbirtokos, ny. főispán, lakik Székelyudvarhelyt.

*Csanády Zalán*, gondnok, kir. ítélőtáblai bíró, a kir. járás-bíróság vezetője, lakik helyben.

*Dr. Sebesi János*, világi tag, alispán, lakik helyben.

*Nagy Kálmán*, világi tag, kir. törv.-széki bíró, lakik helyben.

*Vajda Ferenc*, egyházi tag, esperes-lelkész, lakik helyben.

*Menyhárt András*, egyházi tag, ny. lelkész, tb. esperes, lakik helyben.

*Biró Áron*, egyházi tag, lelkész, lakik Felsőboldogfalván.

*Hegyi Péter*, egyházi tag, főjegyző-lelkész, lakik Peteken.

*Baccó Lajos*, egyházi tag, lelkész, lakik Betfalván.

*Szabó András*, igazgató-tanár, ügyvivő elnök és előadó.

*Szabó Árpád*, gazdasági felügyelő-tanár és szakelőadó.

*Biró Sándor*, tanárkari képviselő, rendes tanár, előljárósági jegyző.

*Nagy Elemér*, tanárkari képviselő, rendes tanár.

*Bakóczy Károly*, tanárkari képviselő, rendes tanár.

*Dr. Pál Ernő*, jogügyi tanácsos és iskolai ügyvéd (tanácskozási joggal), ügyvéd, városi tisztii ügyész, lakik helyben.

## 2. Tanári testület.

*Bod Károly*, r. tanár 1903. ápr. 1-től nyugalomban.

*Félegyházi Antal*, r. tanár 1907. nov. 1-től nyugalomban.

*Gönczi Lajos*, igazgató, 1914. szept. 1-től nyugalomban.

1. *Szabó András* r. tanár és igazgató.\* Tanított görög nyelvet az V., görögpótló irodalmat és latint a VIII. o.-nak heti 10 órán, gyorsírást az önként vállalkozóknak heti 1 órán és 1918. ápr. 1. után testgyakorlást az V—VIII. o.-nak heti 2 órán, összesen heti 11, illetve 13 órán. Helybeli tanár 24 év óta.

2. *Szabó Árpád*, r. tanár, tanított történelmet a VI., VII., VIII., latint az V—VI. és görögpótló irodalmat az V. osztálynak, heti 21 órán. Gazdasági felügyelő. A kép-, érem- és régiségtár őre. Helybeli tanár 23 év óta.

3. *Nagy Elemér*, r. tanár, tanított magyart az I., IV., VII., latint az I., IV. o.-nak, heti 21 órán. A IV. o. főnöke. Az olvasóköz elnöke, az ifjúsági és gyermekkönyvtár felügyelője; az önképzőköz vezetője; iskolai díjkezelő, a kollegium előjáróságának tanár-képviselője. Helybeli tanár 17 év óta.

4. *Biró Sándor*, r. tanár, tanított vallást az I., III—VIII., magyart az V., filozófiát a VIII. osztálynak heti 20 órán. Az V. osztály főnöke, hitszónok, a koll. előjárásának tanár-képviselője és jegyzője. Helybeli tanár 13 év óta.

5. *Bakóczi Károly*, r. tanár, tanított magyart a VIII., németet a III—VIII. o.-nak, heti 21 órán. A VIII. o. főnöke. A kollegiumi nagy könyvtár és levéltár kezelője, a koll. előjárásának tanár-képviselője. Helybeli tanár 10 év óta.

6. *Haáz Ferenc Rezső*, r. tanár, mint főhadnagy katonai szolgálatot teljesít. Helybeli tanár 12 év óta.

7. *Dr. Kósa János*, r. tanár, tanított magyart és latint a II., földrajzot a III., történelmet a III—IV. és ápr. 1. után testgyakorlást a III—IV. osztálynak heti 21, illetve 23 órán. A II. o. főnöke, a történelmi és földrajzi szertár őre. A koll. előjárásának tanárkari pótképviselője. Internátusi elnök. Helybeli tanár 9 év óta.

\* Mint honv. főhadnagy katonai szolgálatot teljesített a háború kezdetétől 1917. szept. 1-ig, amikor ideiglenesen felmentetett.

8. *Csefő Sándor*, r. tanár, tanított mennyiségtant az I., III., V., VII., természettant a VII—VIII. osztálynak heti 21 órán. A VII. o. főnöke. A fizikai szertár őre. A konviktus elnöke. A koll. előljáróságának tanárkari pótképviselője, az ellenőrző tanácskozások jegyzője. Helybeli tanár 4 év óta.

9. *Z. Sebess József*, r. tornatanár, mint főhadnagy katonai szolgálatot teljesít. Helybeli tanár 9 év óta.

10. *Dr. Hoffer András*, h. tanár, mint zászlós hadifogoly 1914. szeptember óta. Helybeli tanár 7 év óta.

11. *Szász Károly*, okl. h. tanár, tanított természetrajzot az I—II., IV—VI., földrajzot és szépirást az I—II., egyházi éneket az I—IV. és ápr. 1. után testgyakorlást az I—II. osztálynak heti 22, illetve 24 órán. Az I. o. főnöke, a természetrajzi szertár őre, a tanári szék jegyzője, internátusi felügyelő. Helybeli tanár 3 év óta.

12. *Finta Gergely*, szakvizsg. h. tanár, tanított magyart a III. és VI., latint a III. és VII., görögpótló irodalmat a VI—VII. o.-nak heti 21 órán. A III. o. főnöke, internátusi felügyelő, konviktusi gazda. Helybeli tanár 3 év óta.

13. *Jakó Albert*, alapv. h. tanár, tanított mennyiségtant a II., IV., VI., VIII., mértani rajzot az I—IV. o.-nak heti 21 órán. Az VI. o. főnöke. Helybeli tanár 4 év óta.

14. *Dr. Imreh Domokos*, iskolai orvos és az egészségian tanára, tanított egészségtant a VII. o.-nak heti 1 órán. Intézetünknel tanít 15 éve.

15. *Embery Árpád*, róm. kath. főgimn. r. tanár, mint óradó tanított görögöt a VI—VII. o.-nak heti 6 órán.

16. *Spanyár Pál*, róm. kath. főgimn. r. tanár, mint óradó tanított görögpótló rajzot az V—VIII. o.-nak heti 8 órán.

17. *Málnási Sándor*, ref. segédlelkész, tanított vallást a II. o.-ban heti 2 órán.\*

18. *Paál Sándor*, áll. el. isk. tanító, tanított zenét és műéneket heti 5 órán; az ifj. zene- és énekkar vezetője.

\* 1918. febr. 1-től. Addig Bódi György, Bak Sándor és Imreh Árpád ref. segédlelkészek tanították a II. o.-ban a vallást.

### 3. Hitoktatók.

1. *Bölöni Vilmos*, helybeli unitárius lelkész, tanított hittant az unitárius vall. tanulóknak heti 4 órán.

2. *Adriányi Géza*, helybeli ág. hitv. ev. lelkész, tanított hittant az ág. hitv. ev. tanulóknak heti 4 órán.

3. *Csulei Illés*, magyarfeleki gör. kel. lelkész, tanított hittant a gör. kel. vallásu tanulóknak, heti 4 órán.

4. *Weinberger Bernát* helybeli rabbi, tanított hittant az izraelita hitfelekezetű tanulóknak heti 2 órán.

### 4. Iskolai pénztárnok.

1917. december 31-ig *Félegyházy Mariska*, 1918. jan. 1-től özv. *Kovács Dánielné*.

### 5 Rendes iskolaszolgák.

*Pál Sándor*, *Derzsi Domokos* (katonai szolgálatot teljesít.)

### 6. A tanárok társadalmi működése.

1. *Szabó András*, egyházkerületi közgyűlési tag, presbiter, egyházmegyei tanácsos, Udvarhelyvármegye törvhat. bizottságának állandó és igazoló választmányának, Székelyudvarhely város képviselőtestületének s az áll. polg. leányiskola és elemi iskolák gondnokságának tagja, az Orsz. Magyar Gyorsíró-egyesület, az Udvarhelyvármegyei Egyházi Értekezlet és az Udvarhelyi Casino vál. tagja, szolg. kiv. v. honvéd főhadnagy.

2. *Szabó Árpád*, egyházkerületi közgyűlési tag, egyházmegyei tanácsbíró, a Nőegylet tb. titkára, a ref. egyházi képviselőtestület tagja, Udvarhelyvármegye törvhat. bizottságának tagja.

3. *Nagy Elemér*, egyházkerületi közgyűlési tag, az orsz. Református Tanár-Egyesület választmányi tagja, a Vörös Kereszt-egyesület titkára, a Napközi Otthon pénztárnoka.

4. *Biró Sándor*, egyházkerületi közgyűlési tag, presbiter, egyházmegyei tanácsbíró, az egyh. megyei egyh. értekezlet al-

elnöke, törvhat. biz. tag, a Nőegylet pénztárnoka, az Udvarhelyi Casino titkára.

5. *Bakóczy Károly*, a Vöröskereszt-Egyesület jegyzője, mint óraadó tanár a róm. kath. főgimnáziumban és az áll. polg. leányiskolával kapcsolatos kereskedelmi tanfolyamnál heti 6—6 órán tanított.

6. *Dr. Kósa János*, presbiter, a helybeli Vadásztársaság pénztárosa.

7. *Csefő Sándor*, a Nőegylet titkára, mint óraadó tanár az áll. polg. leányiskolával kapcsolatos keresk. tanfolyamon heti 6 órán tanított.

## Vizsgálatok és évvárás.

Nyilvános osztályvizsgálata csak a VIII. o.-nak volt; az I—VII. osztályokban e helyett a 43,038—1918. v. sz. V. K. M. rendelethez alkalmazkodva tananyag-összefoglalásokat és bizottsági kikérdezéseket tartottunk június 8—15-ig. Az év végi versenypályázatokat ugyanezen idő alatt tartottuk meg, az évváró ünnepélyt június 16-án, a magánvizsgálatokat pedig június 18—22. napjaiban. Az összes vizsgálatok, kikérdezések, versenypályázatok és évvárás az alábbi program szerint folyt le:

Május 13 VIII. osztály vizsgálata.

« 14—16 érettségi írásbeli vizsgálatok.

Június 5 érettségi szóbeli vizsgálat.

« 8—15 általános összefoglalások és bizottsági kikérdezések (a V. K. M. rendelet alapján évváró vizsgálatok helyett, külön program szerint).

« 10 d. u. 3—4-ig versenyek a gyorsírásból a *Vajda* R. alapból kitűzött díjakra.

« 12 d. u. 3—5-ig pályázat szépírásból a Kis József-féle 50 K 40 f. pályadíjra (a rajzteremben).

« 13 d. u. 3—5-ig ének- és zenepályázatok (a rajzteremben) a Doros, Dániel Anna és Farczádi K.,

továbbá a gróf Haller Ferencné, Farczádi K. és Gyárfás alapítványokból kitűzött zene (hegedű) és énekjutalmakra.

- Junius 13 d. u. 5—6-ig pályázat a német nyelvből a Kis József-féle 50 K 40 f. pályadíjra.
- « 16 d. e. 10 órakor alkalmi istentisztelet a ref. templomban, 11 órakor évváró ünnepély a régi épület imatermében jutalmak, pályadíjak kiosztásával, a zene- és énekkar közreműködésével.
- \* 18—22. magánvizsgálatok.

## Tananyag, tankönyvek.

Az állami, ill. konventi tantervben előirt tananyagot az engedélyezett tan- és segédkönyvek használata mellett minden osztályban feldolgoztuk. Ezuttal csak az idegen nyelvekből tárgyalt olvasmányokat közöljük a felsőbb osztályokban :

### A) Latinnyelv.

**III. osztály.** a) *Cornelius Nepos*-ból: Miltiades, Themistocles, Aristides, b) *Phaedrus*-ból: Lupus et agnus;\* Graculus superbus et pavo, Canis per fluvium carnem ferens;\* Vacca, capella, ovis et leo; Cervus ad fontem;\* Asinus ad senem pastorem; Vulpes et ciconia; Lupus ad canem. (A \*-gal jelzettek könyv nélkül is).

**IV. osztály.** a) *Jul. Caesar*-ból: Gallia felosztása; A helvetiusok kivándorlása c. szakaszok. b) P. *Ovidius Naso* műveiből: A világ négy korszaka; Özönviz; Deucalion és Pyrrha; Daedalus és Icarus; Philemon és Baucis. (Az egészből 80 sor könyv nélkül is).

**V. osztály.** a) P. *Ovidius Naso* műveiből: A költő életrajza (Trist. IV. 10); Philemon és Baucis (Met. VIII, 601—724.) A megváltás percei (Frist. I. 3.) A világ teremtése (M. I. 1—88); Midas

(M. XI. 85—193.); *Feralia* (F. III. 533—570); *Terminalia* (F. II. 641—684), Új év napja (F., II. 71—88. könyv nélkül is); *Arion* (F. II. 83—118. könyv nélkül is). b) *M. Tullius Cicero* műveiből: *De imperio Cn. Pompeii* 1—19 f., *Pro Archia* poëta 1—7 f.

**VI. osztály.** a) *Livius* műveiből: II. 1—40, XXII. 1—37, XXII. 43—61. fejezetek. b) *Vergilius* *Aeneis*éből: I. 1—230, 520—569, 580—630, II. 1—85, 500—796 (Könyv nélkül az egész-ből 40 sor.)

**VII. osztály.** a) *Sallustius* Cr. *Bellum Catilinae*-ből 1—40, 50—52, 61. fejezetek, a többi *cursive*; b) *Cicero*-ból *Oratio in Catilinam* IV. 1—4. fej. c) *Vergilius* *Aeneis*éből: VII. 37—106, VIII. 306—368, 608—731, IX. 175—449. (Könyv nélkül 10 sor.)

**VIII. osztály.** a) *Tacitus* műveiből: *Ann.* I. 1—15, 40—42; II. 71—72; VI. 50—51. *Hist.* I. 1—3, 40—41, 49—50; II. 47—49; III. 84—86. b) *Horatius* műveiből: 1) *Sat.* I. 6 (45—100 sor), *Sat.* I. (1—120 sor), *Od.* I. 7, *Epist.* I. 10; 2) *Od.* I. 24; III. 8.; 3) *Epod.* IV. 4, 7; 4) *Od.* I. 22, 31; II. 2, 3, 7, 10, 14, 16, 18; III. 1, 2, 5) *Od.* II. 14, IV. 7; 6) *Od.* I. 1; III. 30; IV. 3 és az *Epist.* III. 3 (*Ars poetica*). Az ódák jellegzetesebb részeiből 150 sor könyv nélkül is.

## B) Görögnyelv.

**VII. osztály.** a) *Homerus* *Ilias*ából az I. évek és a II-ből 1—250 sor. b) *Herodotos* műveiből: *Kambyses* *Aigyptosban*, *Solon és Kroisos találkozása*, *Dareios királylyá választása*, *A maratoni ütközet* (1—3. fej.) *A thermopylai ütközet* (3. fej.) Könyv nélkül *Homerus*ból 10 sor.

**VIII. osztály.** Görögöt tanuló nem volt.

## C) Németnyelv.

**VII. osztály.** *Hildebrandslied* (Prosainhalt nach dem Volksliede), *Rolandslied* (Inhaltsangabe), *Nibelungenlied* I. und II., *Abenteu-*, *Parzival* (Prosainhalt), *Oberon* (Inhalt und Auswahl), *Erlkönigs Tochter* (Volkslied nach Herder), *Cid-Romanzen* I—IV; *Les-sing*: *Fabeln* 1—12, *Sinngedichte* 1—8, *Der Tod* (*Anakreon-tisches Lied*), *Minna von Barnhelm* I., II., IV. Aufzüge (Auswahl.)

**VIII. osztály.** *Göthe*: Lieder 1—8, Mignon, Heidenröslein, König in Thule, Hufeisen, Zauberlehrling, Hermann und Dorothea I. 1—30, VII; *Schiller*: Hoffnung, Lied von der Glocke; *Uhland*: Lieder 1—4, der weisse Hirsch, Bertrau de Born, Glück von Edenhall; *Heine*: Lieder 1—8, Im Október 1849, Belsazav; *Lenau*: Die drei Zigeuner, die Indianer.

Az *írásbeli dolgozatok* számát csökkentettük úgy, hogy az Utasításokban 2 hetenként előirt dolgozatokat 3, a havonként előirtakat 6 hetenként készítettük; az előbbiekből összesen 10, az utóbbiakból 6 dolgozatot.

A *magyarnyelvből* készített írásbeli dolgozatok tételei a 4 felső osztályban a következők voltak:

**V. osztály.** 1. A magyar történelem legrokonszenvesebb alakjai. 2. Levél a harctéren elesett barátom szüleihez. 3. Mivel tartozunk a háboruban elesett hősöknek? 4. Próza és költészet. 5. Deák Ferenc felirati javaslatának tartalma és szerkezete. 6. Halotti beszéd a hősök közös sirja felett. 7. A tavasz.

**VI. osztály.** 1. A népdalról. 2. A legnagyobb magyar jellemzése (Arany J. Széchenyi emlékezete c. ódája alapján. 3. Miért akarom én a magyar nemzeti hadsereg újbóli visszaállítását (iskolai). 4. A Szilágyi és Hajmási c. ballada feldolgozásai (műfaji szempontból). 5. Pogány mythikus elemek a magyar népmesékben. 6. A tragikum Sophokles Antigonéjában (iskolai).

**VII. osztály.** 1. Menekülésem Erdélyből. 2. A reformáció hatása irodalmunk fejlődésére. 3. Ne bántsd a magyart (Zrinyi: Török áfium elleni orvossága és a világháború tanulságai nyomán. (Iskolai). 4. a) Gyöngyösi szerkesztő, jellemző képessége, nyelve és verselése. b) A bujdosó magyarok sorsa (Mikes leveles könyve alapján). 5. Szabadon választott tétel a történelem vagy a természettudományok köréből. 6. A nyelvújítás szükségessége és diadalra jutása.

**VIII. osztály.** 1. a) A Kisfaludi vigjátékainak technikája. b) A jellemből fejlődik-e a cselekmény, vagy a meséhez szabják a jellemeket? c) A Bánk bán III. felvonása. 2. a) A lira térfoglalása a rom. eposzban. b) Hogyan szövi Czuczor a Botond meséjét a vitészség és szerelem motivumaiból. c) A két szomszédvár. 3. a) Mennyire bánthatik szabadon a történelmi regény szerzője a törté-



neti valósággal? b) A történelmi regényhősök jelleme (a Jósika Utolsó Báthorija alapján.) c) A regény és a dráma viszonya Kemény Rajongói és a Regény és dráma c. tanulmánya alapján). 4. a) Petőfi, Tompa és Arany hazafisága költészetünkben. b) Petőfi költői fejlődése. 5. Az egészség ápolásának fontossága az egyén és a nemzet érdekében. (Iskolai).

A használatban levő *tankönyvek* jegyzéke legutoljára az 1914—15. évi *Ertesítőben* volt közölve. Változás azóta csak annyi, hogy a VI. osztálynál a Négyessy Poëtikája helyett a Riedl Poëtikája, a Hirn—Paulay Német nyelvkönyv helyett pedig a Szemák István Német nyelvkönyv II. rész és Német olvasókönyv II. rész vétetett használatba. *A többi tankönyvek nem változtak s jövőre sem változnak.*

\*

A rendkívüli tantárgyak közül a *Gabelsberger—Markovits* rendszerű *gyorsírást* a Bódog János tankönyve alapján egész éven át kitartással és megfelelő eredménnyel 14 kezdő gyorsíró tanuló tanulta a IV—VI. osztályokból heti 1 órán; a *műéneket* énekkarban 51, a *zenét* pedig ifj. zenekarrá alakulva 9 ill. 6 tanuló az összes osztályokból heti 2, ill. 3 órán.

## Ifjusági körök.

### a) Ifjusági Petőfi-Önképzőkör.

Az »Ifjusági Petőfi-Önképzőkör« 1917. október 14-én tartotta meg alakuló gyűlését Nagy Elemér vezető tanár elnöklete alatt. A körnek az ifjuság részéről választott tisztviselői voltak: Asztalos Miklós VIII. o. t. ifj. elnök; Gálffy Dezső VII. o. t. titkár, Duka Andor VII. o. t. főjegyző; Pál Áron VII. o. jegyző.

Az üléseket két hetenként vasárnap d. e. 1/29 órától 10-ig tartottuk. A rendes ülések száma 12 volt; ezenkívül tartottunk 2 dísz ülést és 1 záró ülést.

1. *Szavalat* a versenypályázatokon és ünnepi szavalatokon kívül volt 23.

II. *Bírálat.* Írásbeli bírálat volt 11. Rögtönözve bíráltak 15-en.

III. *Felolvasás volt* 4. Lőrincz A. VII. o. »A természet-tudományok haszna«, Lajos János VII. o. »Korunk találmányai«, Asztalos Miklós VIII. o. »Ady E. költészete és Villányi A. drámái« címmel.

IV. *Szabadelőadást* tartottak ketten: Asztalos Miklós VIII. és Gábor László VIII. o. t.

V. *Eredeti verses mű* beérkezett 2; mindkettőnek a szerzője Asztalos Miklós VIII. o. t. (két verses dráma). Dicséretet nyert.

VI. *Eredeti prózai mű* volt 2. Az egyik a Tompa Mihály születésének 100 éves évfordulójával kapcsolatban »Tompa élete és költészete.« Nyertes Gábor László VIII. o. t., aki Biró Áron ajándékából 10 K. jutalomban részesült. A másik a márc. 15 iki ünnepélyre íratott. Nyertese Asztalos Miklós VIII. o. t. Jutalomban részesült. (Biró Áron ajándékából).

VII. *Eredeti költemény* beérkezett 8. Ezek közül Asztalos Miklós VIII. o. t. Tompa ünnepélyén c. alkalmi költeménye jutalomba részesült. (Biró Áron ajándékából 10 K.) 3 dicséretet nyert; szerzője Molnár E. V. o. t., a többi elvetetett.

VIII. A »*Nemzeti dal.*« elszavalásával jutalmat nyert Gálffy Dezső VII. o. t. Mint törekvő szavaló Lukács I. VI. o. t. jutalmat nyert. (Biró Áron ajándékából).

IX. A kör Tompa Mihály születésének 100 éves évfordulójával és a márciusi nagy napokkal kapcsolatban az ifj. ének és zenekar közreműködésével két szépen sikerült ünnepélyt rendezett.

### Vagyonki kimutatás.

#### Bevétel.

a) Tagsági díjakból . . . . .	78— K.
b) Hadi kötvény szelvényeiből . . . . .	48— K.
c) Biró Áron ajándéka jutalmakra . . . . .	40— K.

Összesen 166— K.

#### Kiadás.

a) Jutalmazásokra . . . . .	40— K.
b) Vegyes kiadás . . . . .	55 20 K.

Összesen 95 20 K.

Bevétel . . . . .	166— K.
Kiadás . . . . .	95 20 K.
	Maradvány 70 80 K.
A kör vagyona hadikötvényben . . . . .	1500— K.
Készpénzben . . . . .	648 85 K.
	Összesen 2148·85 K.

b) Az Ifjusági Olvasó-egyesület, Gyorsírókör, Testgyakorlókör ebben az évben sem kezdhették meg működésüket.

---

## Vallásos nevelés, konfirmáció.

Az ifjusági vallásos szellemben való nevelésére iskolánk régi hagyományaihoz hiven ez évben is gondot fordítottunk. A tanórákat imádsággal kezdtük és végeztük minden nap. A szüreti szünetidőből húsvétig az iskola dísztermében tartottuk a vasárnapi istentiszteletet, amelyet a vallástanár végzett minden esetben az ifjuság lelkivilágához alkalmazott egyházi beszéddel. A konfirmációra jelentkező növendékeket a vallástanár készítette elő az egész iskolai év folyamán. A konfirmáció a templomban történt a gyülekezet előtt a helybeli ifjakkal együtt. Alkalmi prédikációt a vallástanár tartott. A konfirmált ifjak száma r. tanuló 17, a róm. kath. főgimn.-ből 1, magántanuló (leány) 3, összesen 21.

---

## Internátus és konviktus.

### a) Internátus.

Az internátusban elhelyezett növendékek felett a közvetlen felügyeletet Dr. Kósa János internátusi elnök ellenőrzése mellett Finta Gergely és Szász Károly bennlakó felügyelő tanárok gyakorolták. Év elején 12 lakószobában 86 tanuló helyeztetett el. Évközben 8, évközben felvétetett 4 tanuló, évvégi létszám 82.

A bennlakó tanulók valamennyien az internátussal kapcsolatos konviktusban étkeztek a felügyelő tanárokkal együtt. — A lakószobák szükséges butorzatát, valamint a fűtést és világítást is az intézet adta, nagy ágy használata mellett évi 100, kis ágy használata mellett évi 80 K-ért. Ágyneműről, ágyterítőről és mosásról a szülők tartoznak gondoskodni. A betegeket Dr. Imreh Domokos kórházi ig.-főorvos kezeli, a gyógyszereket azonban a betegek fizetik.

### b) Konviktus.

A kollegiummal kapcsolatos konviktus házi kezelés alatt áll. Vezetője az előjáróság által 6 évre választott elnök, jelenleg Csefő Sándor r. tanár. Az elnök segítő társa a konviktusi gazda, mely állást az elmúlt évben Finta Gergely h. tanár töltötte be. Étkezések alkalmával felügyeletet gyakoroltak még az internátusnak felügyelő tanárai: Finta Gergely és Sász Károly.

A konviktusi díj 1918. január 1-ig havi 70 K, azontúl — az élelmi cikkeknek időközbeni drágulása miatt — havi 85 K volt. Egyes, arra érdemes tanulók, kedvezményben is részesültek, mely az egész díj  $\frac{1}{4}$  és  $\frac{1}{2}$ -ed részének elengedésében állott. Az ily módon elengedett összeg a befizetett díjnak  $9\frac{6}{10}$ -át tette ki.

Felszerelési díj címén minden tanuló évi 4 K-t fizetett, de ezen kívül asztalkendőkről saját maguk gondoskodtak, mivel az oláh betörés alatt a konviktus felszereléseinek nagy része vagy eltűnt, vagy megrongálódott, úgy hogy azokat egyszerre pótolni, részben anyagi fedezet híján, részben beszerzési nehézségek miatt, nem lehetett. A konviktusnak az oláh dűlás alatt szenvedett kára mérsékelt árszámítás mellett is meghaladja a 7000 K-t.

A konviktusnak élelmi cikkekkel való ellátása sok gondot és nehézséget okozott a vezetőségnek. Több alkalommal a szülők segítségét is igénybe kellett venni olyképen, hogy pénz helyett egyesek maximális árakon beszámított élelmi cikkek alakjában rótták le fizetési kötelezettségüket. Akadtak olyan szülők is, akik ajándékképen is juttattak némi élelmi és felszerelési cikket konviktusunknak: Biró Sándor r. tanár 150 fej káposztát, Szántó

Mária (Szásztjukos) 05 kg. zsirt és 15 liter mákot, Holstein Dezső VII. o. t. (Darlacz) 120 drb tojást, Kis Zsigmondné (Kecsetkisalud) 1 szóttos zsákot, özv. Balogh Józsefné gazdasszony pedig több apróbb konyhaedényt s élelmi cikket ajándékozott a konviktusnak. Fogadják a nemes szívü adakozók e helyen is hálás köszönetünket.

Akadnak iskolaharátok, akik az élelmi cikkek beszerzésében voltak szives segítségünkre. Így első sorban Gyárfás Endre, kollegiumi főgondnok úr, Dr. Sebesi János alispán, előljárósági tag úr, Dr. Paál Árpád vmegyei főjegyző úr, Soó Domokos városi tanácsos úr, s a vidéken Bene József fehéregyházai és Gállfy István fenyédi körjegyző urak voltak nagy segítségünkre. Fogadják mindnyájan szives támogatásukért e helyen is hálás köszönetünket.

Az ifjúság élelmezése az egész év folyamán zavartalanul folyt. Amit csak lehetett, mindent házilag állítottunk elő, zsir-szükségletünkről legnagyobb részben sertések hizlalásával gondoskodtunk, tavasszal veteményes kertet is beállítottunk.

Az ételek olykor-olykor szerények, de mennyiségileg elegendők és mindig kifogástalanul izletesek voltak. A kenyér házilag sütött jó búza és rövid ideig rozs kenyér volt, melynek jósága, valamint az ételek izletessége özv. Balogh Józsefné gazdasszony érdemének tudható be.

A tanulók 7-es csoportokba osztva 1—1 asztalfőnök és 1 felügyelő tanár felügyelete mellett étkeztek. Étlapjuk a szükséghez képest változott ugyan, de nagyobb változásoknak nem volt kitéve.

A konviktusi tagok száma volt:

év elején egész díjas	60,	év végén	59
« « $\frac{3}{4}$ «	19,	« «	15
« « $\frac{1}{2}$ «	5,	« «	5
« « felügyelő-tanár	2,	« «	2
« « benn étkező díjfizető tanár	3,	« «	3
« « internátusi szolga	2,	« «	2
« « gazdasszonyi személyzet	8,	« «	8

---

Összesen: 99, év végén 94.

# Könyvtárak, szertárak, gyűjtemények.

(Az oláh invázió következtében szenvedett veszteségek figyelembevételével mellett változások az 1915—16. isk. év óta.)

## a) Tanári könyvtár.

A kollegium tanári könyvtára ez évben 87 művel, 103 darabbal 1059 K 80 f. értékben szaporodott. Teljes állománya az 1917—18. isk. év végén 11101 mű, 16153 drb, 65990 K 63 f. értékben. — Járt 39 folyóirat.

Ajándékaikkal gyarapították a könyvtárat a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége, a Vall.- és közokt. min. Úr és mint szerző Szentmártoni Kálmán.

A kikölcsönzési napló adatai: kivétel 258, mű 535, kötet 766.

A román betörés következtében szenvedett károkat ez év folyamán pontosan megállapítottuk. Lehetségessé vált ez az által, hogy a helyzetkatalogusok időközben előkerültek az 1915-ben megállapított hiányok jegyzékével együtt. Az azóta történt hiányok évről-évre vannak kimutatva. Így a könyvtár tényleges állományának számbavételével és az előbbi hiányok levonásával megkaptuk a háborus kárt. Ennek adatai: 154 mű, 268 darab, 4637 K 60 f. értékben.

A tanári könyvtár őre *Bakóczy Károly* r. tanár.

## b) Ifjúsági könyvtár. (V—VIII. o. számára.)

Felügyelő tanár: *Nagy Elemér*, könyvtáros *Simó Andor* VII. o. t. A könyvtár ez évben gyarapodott 48 művel, 57 kötetben, 147 K értékben. Az összes művek száma 2098 mű, 3128 kötetben, 9987 K értékben. Ebből levonva az oláh invázió következtében elveszett 28 mű 250 K értékben, a könyvtár jelenlegi értéke 9737 K.

A könyvtár évi forgalma 530 mű 651 kötetben.

### Ösztálykönyvtár (V—VIII. o. számára.)

A könyvtár állománya: V. o. 95 drb, VI. o. 295 drb, VII. o. 327 drb, VIII. o. 330 drb, összesen 1047 drb.

Az oláh invázió alatt elveszett és újból beszerzett művek száma 207 drb 550 K értékben. Az összes művek értéke 2192 K. Összes vagyon készpénzben: 481 51 K.

### c) Gyermekekönyvtár. (I—IV. o. számára.)

Felügyelő tanár: Nagy Elemér, könyvtáros: Klózer György VI. o. t. A könyvtár állománya I. o. 278 drb, II. o. 286 drb, III. o. 297 drb, IV. o. 250 drb, összesen 1111 drb.

Ebből a könyvtárból az oláh invázió következtében elveszett 195 kötet mű 975 K értékben. Ennek levonásával a könyvtár jelenlegi értéke 2872 K. Újabb könyveket ez évben nem szereztünk. Az elveszett könyvek beszerzése és a könyvtár bővítése a jövő év feladata lesz. Megrendeltük ez évben az Iskola Urániája és Darwin c. folyóiratokat. Összes vagyon készpénzben: 591 15 K.

### d) Gyorsirókör könyvtára.

Jelenlegi állomány értéke 450 K. A könyvtár a Gyorsirókör szünetelése miatt 1914. óta zárva van. Sem vesztesége, sem gyarapodása nem volt.

### e) Természettani szertár.

A szép fejlődésnek indult természettani szertár az oláh betörés alatt, valamint az oláhok kiverése után a kollegium szertár helyiségeibe is betelepült I. Hadseregparancsnokság Szállásmenteri hivatalának ott időzése alatt, úgy eszközökben, mint butorokban és anyagokban igen nagy károkat szenvedett. Eltűntek a legszebb optikai eszközeink, az összes műhelyi felszerelésünk és anyagkészletünk.

A kár az oláh betörés utáni megállapítás szerint 2114 49 K volt, s ez később a fenti okból még 1717 K-val szaporodott. Ily módon a szertár összes kára az oláh háború alatt 3831 49 K volt.

Ezt a tetemes nagy kárt az elmúlt iskolai évben csak részben lehetett pótolni, mivel kártérítést az államtól eddig még nem

kaptunk, az iskolától pedig a szertár csak évi 300 K átalányt élvez. Mindazonáltal az előző években — épületünknek katonai célra való lefoglalása miatt — visszamaradt átalányösszegeből, kevés adósság hátrahagyásával, sikerült az 1917—18-ik évben is a legszükségesebb felszerelési eszközöket és anyagokat beszerezni mintegy 1063 22 K értékben. Ez által az 1914—15-ik évi 8762 20 K értékű szertárállomány értéke a károk leszámításával 5993 93 K-ra csökkent.

A szertár őre *Csefő Sándor* r. tanár.

### f) Természettajzi szertár.

A szertár állománya az 1915—16-iki állapotokhoz képest visszaesést mutat, mert az oláh betöréskor — különösen a vegytani felszerelésből — sok tárgy elveszett. A veszteség értéke 2300 K. Jelen évi gyarapodás: 32 drb vegytani és növénytani eszköz, illetőleg praeparatum 270 K értékben a Calderoni cégtől vásárolva. Felméri B. II. o. tanuló egy viperát, Németh Antal 20 gy. ezredbeli zászlós egy szürke gémet ajándékozott, mely jelenleg kitömés alatt van; Pál Z., Kovács D., Mester J. és Baló László IV. o. tanulók 230 drb szárított növényvel gyarapították a szertárt

Állomány az 1917—18. tanév végén: Állattani felszerelés és segédeszközök 1087 drb 3294 94 K értékben; növénytani felszerelés 1582 drb 832 64 K ért.; ásvány-kőzettani felszerelés 967 drb 628 88 K értékben; vegytani felszerelés 325 drb 578 23 K értékben. Végösszeg: 3961 drb 5339 69 K értékben.

A szertár őre: *Szász Károly* h. tanár.

g) **Filológiai muzeum** állománya 211 drb 405 K értékben. Vesztesége kisebb rongálásokon kívül nem volt, ugyszintén gyarapodása sem.

h) **Kép-, érem- és régiségtár** gyűjteményében kisebb rongálásokon kívül veszteség nem volt, valamint gyarapodás sem.

i) **Történelmi-földrajzi szertár** vesztesége 300 K értékű. Gyarapodás nem volt. Jelenlegi állomány 238 drb 2001 K ért.

k) **Zenetár** vesztesége 500 K értékű. Gyarapodás nem volt. Jelenlegi állomány értéke 569 K.



l) **Szegény tanulók könyvtára** teljesen megsemmisült. Vesztesége 329 drb 1158 K.

m) **Tornaszertár és rajzszerár** veszteségét s jelenlegi állományát a szaktanárok katonai szolgálata s a leltárak eltűnése miatt még nem lehetett pontosan megállapítani.

n) **Néprajzi muzeum** összes értékes varrottasait, himzéseit, ágyneműit és gazdasági tárgyait elrabolták. Vesztesége 9000 K-ra tehető.

Az iskolai, internátusi és konviktusi *butorok és felszerelésekben* szenvedett veszteség pontos megállapítása folyamatban van.

**A kollegium összes vesztesége, melyet az oláh invázió következtében szenvedett, az eddigi megállapítások szerint is a 40,000 K-t meghaladja.**

## Tanulók névsora és általános osztályzata.\*

Rövidítések : r. kath. = római katolikus ; ág. = ágostai hitv. evangélikus ; unit. = unitárius ; g. kel. = görög keleti ; g. kath. = görög katolikus ; izr. = izraelita ; sm. = ismétlő ; mt. = magántanuló.

### I. osztály. Osztályfőnök: Szász Károly.

<i>Jeles:</i>	<i>Jó:</i>	
Bocz Mária, mt.	Áron Dezső izr.	Kiss Zsigmond (2-)
Feleki Ferencz	Gaál Ferencz	Máthé Géza (2-)
Fink Mózes izr.	Gáspár Albert (2-)	Palkó János
Németh Dezső unit (1-)	Gyárfás Lajos	Szentgyörgyi Pál (2-)
	Imreh Kornélia mt.	Zárug András r. kath.

\* Általános *jeles* az eredmény akkor is, ha csak 1 tárgyból jó, a többiből jeles, jelzése (1-); ált. jó ha csak 1 tárgyból elégséges, a többiből jeles vagy jó, jelzése (2-); ált. *elégséges* 2 elégséggel. *Magaviselelnél* csak a szabályszerű (2) és a kevésbbé szabályszerű (3) fokozat van jelölve a nevek után a megfelelő számokkal.

<i>Elégséges:</i>	Kandó Sándor	<i>Két tárgy. elégtelen:</i>
Albert Ákos	Kiss Lajos	Göllner Margit r. kath.
Baczó József	Kovács Gyula	tm.
Betegh László r. kath.	Nagy József	<i>Több tárgy. elégtelen:</i>
Biró János	Pál Sándor ism.	Apor István r. kath. 2.
Bokor Gyula	Pap Gergely	Fekete Gábor
Dénes József	Péter Gergely	Fekete Vilmos
Dronca Salvator g. kel.	Rájk Jenő	Katona Béla unit.
ism.	Rozsondai István	Késmárky Sándor
Fábián Jolán r. k. mt.	<i>Egy tárgy. elégtelen:</i>	Lőrincz Béla
Grünfeld Mózes izr.	Gáspár Samu	
Imreh Ibolyka mt.		

*Kimaradt:* Schwartz Mihály, Lőrincz Béla. *Vizsgálatról elmaradt:* Fröhlich Péter. Összesen 43.

Vallás órára a róm. kath. főgimn.-ból bejárt: Ferenczi Károly, Majthényi István.

## II. osztály. Osztályfőnök: Dr. Kósa János.

<i>Jeles:</i>	Brinyi Zoltán	Lőrinczi Gábor unit.
Biró Áron	Csomor Andor	Mester Mihály izr.
Molnár Péter (1-)	Dronca Iván g. kel.	Molnár Béla
<i>Jó:</i>	Feuerstein Miksa izr.	Salamon Jenő izr.
Csomor Jenő	Fekete Lajos	Szász Domokos
Cuttman Zsigmond	Felméri Béla	<i>Egy tárgy. elégtelen:</i>
izr. (2-)	Gyerkes Pál	Jakab József gidófalvi
Nagy Lajos (2-)	Hegyi Péter	Nagy Sándor
Szántó Viktor ág.	Jakab József	Sámson József izr.
<i>Elégséges:</i>	Kassay Géza	<i>Két tárgy. elégtelen:</i>
Balássy Sándor	Kertész József	Balássy Lajos r. kath.
Balázs Sándor	Kis András	
	Kolumbán Bendegúz	

*Vizsgálatról elmaradt:* Horváth András. Összesen 31.

Vallás órára a róm. kath. főgimn. bejárt Kertész Jenő.

**III. osztály. Osztályfőnök : Finta Gergely.**

<i>Jeles :</i>	Pálffy Károly	Rozsondai Gyula
Paál Lajos	Pitó Mihály	Zillman Alfréd ág.
Péter Endre	Szabó Gyula	<i>Egy tárgy. elégtelen :</i>
<i>Jó :</i>	Szöcs Károly	Péter Elek
Barabás Jenő (2-)	<i>Elégséges :</i>	<i>Két tárgy. elégtelen :</i>
Bocz Ilona mt.	Bardóczi Sándor	Dáné Zsigmond
Hegyí Mihály (2-)	Bertalan Béla ism.	Farkas Gábor izr.
Kelemen Károly (2-)	Debreczi Géza	Ferenczi Jenő
Keresztes Kálmán (2-)	Jakab György	<i>Több tárgy. elégtelen :</i>
Kolumbán Lőrincz	Jeszenszky Árpád ág.	Hegyí Mariska mt.
Kovács János (2-)	Kovács Irma mt.	Márk Margit mt.
Kovács Kálmán	Nagy Kálmán	
Lőrincz Albert	Popp Jenő g. kel.	
<i>Kimaradt :</i>	Dumitrescu Valér, g. kel.	Összesen 32.

**IV. osztály. Osztályfőnök : Nagy Elemér.**

<i>Jeles :</i>	Löbl Lajos izr. (2-)	Szentgyörgyi Mihály
Pál Zoltán	Szabó Imre	Siegmund Valter ág.
Szabó Ernő	Zárug Sarolta mt.	<i>Egy tárgy. elégtelen :</i>
<i>Jó :</i>	<i>Elégséges :</i>	Ádám János r. k. 2.
Baló László (2-)	Bölöni Vilmos unit.	Baczó Albert
Benedekfi Dániel (2-)	Dronca Valér g. kel.	Fábián Lajos unit.
Bibó Samu (2-)	Jakabfi János	Fernengel Ottó ág.
Duka Irén mt.	Mester József izr.	Mazinger Antal
Fejes Dezső (2-)	Puskás Árpád	<i>Két tárgy. elégtelen :</i>
Illyés Kálmán (2-)	Sámson Andor izr.	Biró Dénes 2.
Kovács Dániel	Sándor István	Pál István 2.
Raffay István ág.	Szász Károly	

*Kimaradt :* Dumitrescu János.

*Vizsgálatra nem állott :* Barabás Gyula, Lőte László. Összesen 33.

Vallás órára a róm. kath. főgimn.-ből bejárt Ferenczi János.

**V. osztály. Osztályfőnök: Biró Sándor.**

<i>Jeles:</i>	<i>Elégséges:</i>	<i>Egy tárgy. elégtelen:</i>
Németh Andor (1-)	Bedő Áron Bene József	Bendorfean Emil g. k. Farkas Mózes izr.
<i>Jó:</i>	Bokor István Dénes Zoltán izr. 2.	Lootz Ernő ág. Pál Ferencz
Gaál Endre (2-)	Grünspann Hermin mt.	<i>Két tárgy. elégtelen:</i>
Gorove Katalin mt. (2-)	izr.	Bucsi László
Kis János	Hirsch Jenő mt. izr.	Szentgyörgyi Ferencz
Kis Ibolyka mt. (2-)	Jeszenszky Miklós ág.	<i>Több tárgy. elégtelen:</i>
Lőrinczi Géza unit.	Kandó Mihály	Csomor Gábor
Márk Albert (2-)	Kosztá Mária mt. unit.	Hargita László r. k. 2.
Paál Károly (2-)	Lázár Ambrus g. kel.	Pap Dénes unit. 2.
Simó János	Molnár Endre Szakáts Zoltán Tamás Irma mt. r. k.	Puskás Lajos

*Kimaradt:* Jakab György, Lungú Joachim.

*Vizsgálatra nem állott:* Antal Ibolyka mt., Kis Kálmán mt., Maráth Olga mt. Összesen: 37.

Vallás órára a róm. kath. főgimn.-ból az I. félévben bejárt Weigel Lajos.

**VI. osztály. Osztályfőnök: Jakó Albert.**

<i>Jeles:</i>	<i>Elégséges:</i>	
Klózer György	Baló Ödön*) mt.	Puskás István Székely András
Lőrinczi Aladár unit.	Bedő Ödön*) mt. Birinyi Ferencz	<i>Egy tárgy. elégtelen:</i>
<i>Jó:</i>	Dankó Jenő	Márk Mihály
Biró Mózes	Kónya István	Szász Dénes
Dollny Sarolta mt.	Kerekes Erzsébet mt.	Valter Endre
Fábián Irén mt. r. k. (2-)	Máthé Árpád	<i>Két tárgy. elégtelen:</i>
Gálfly Sándor	Nagy Ferencz	Lukácsi János unit.
Kovács István	Pál Géza	Robonyi Andor ág.
Miklós Ferencz	Popp Livius g. kel.	

*Magántanuló lett:* Fosztó József.

*Vizsgálatra nem állott:* Incze Manó\*) mt., Flórián László mt. \*)

\*) Tényleges katonai szolgálatot teljesítenek.

**VII. osztály. Osztályfőnök: Csefő Sándor.**

<i>Jeles:</i>	<i>Elégséges:</i>	
Duka Andor r. kath.	Biró Rudolf <sup>3</sup> mt.	Lajos János Molnár Sándor ág. <sup>6</sup>
<i>Jó:</i>	Fekete Endre unit.	Pál Áron
Gálffy Dezső	Ferenczi István <sup>2</sup>	Péter Károly <sup>5</sup> mt.
Csech Ilona <sup>1</sup> mt. izr.	Gábel János <sup>4</sup> mt. ág.	Raffay Irma mt.
Olasz Gabriella mt. r. kath.	Holstein Dezső izr.	Sorosán János <sup>3</sup> mt.
Simó Andor	Kiss Zsigmond <sup>3</sup> mt.	<i>Két tárgy. elégtelen.</i>
	Jodál Sándor	Lukács Béla <sup>5</sup> mt.

*Kimaradt:* Érsek Lajos, Kún Béla, Patóh László. Összesen 22.  
Vállás órára bejárt a róm. kath. főgimn.-ból Radó Vilmos.

<sup>1</sup> Összevont vizsgálatot tett a VI—VII. o.-ról.

<sup>2</sup> Mint besorozott tanuló a 7—1918. eln. sz. V. K. M. rend. alapján szervezett febr.—márc. tanfolyam elvégzése után tett vizsgálatot.

<sup>3</sup> A 7—1918. eln. sz. V. K. M. rend. alapján mint tényleges katonai szolgálatot teljesítő tanuló, az áprilisi tanfolyam elvégzése után tett vizsgálatot.

<sup>4</sup> Rokkant katona.

<sup>5</sup> Tényleges katonai szolgálatot teljesít

<sup>6</sup> A 4280—1918. eln. sz. V. K. M. rendelet alapján mint besorozott tanuló osztályoztatott és felvétetett a r. kath. főgimn.-ban szervezett májusi előkészítő tanfolyamra. Katonai szolgálatra bevonult május 28-án.

**VIII. osztály. Osztályfőnök: Bakóczy Károly.**

<i>Jeles:</i>	<i>Elégséges:</i>	
Gábor László izr.	Aulinger Ferenc mt. róm. kath. <sup>4</sup>	Lajos Aladár mt. <sup>4</sup> Lootz Richárd ág. <sup>1</sup> Nagy Géza mt. unit.
<i>Jó:</i>	Csulak Károly mt. <sup>4</sup>	Schobert Aladár mt. róm. kath. <sup>4</sup>
Asztalos Miklós*** 2	Fábián Ferenc unit. <sup>2*</sup>	Székely János mt. <sup>4</sup>
Dollny Etelka mt.	Ferenczi István mt. <sup>2**</sup>	Técsi Tivadar 2
	Gábel János mt. ág. <sup>3</sup>	Zólya József mt. <sup>4</sup>
	Gyárfás Endre	
	Korbay István mt. <sup>4</sup>	Összesen 17.

<sup>1</sup> Mint besorozott tanuló a 7—1918. eln. sz. V. K. M. rendelet alapján febr.—márc. előkészítő tanfolyam elvégzése után tett vizsgálatot s márc. 8. bevonult.

<sup>2—4</sup> A 7—1918. eln. sz. V. K. M. körrendelete alapján szervezett áprilisi előkészítő tanfolyam elvégzése után tett vizsgálatot, mint besorozott tanuló, <sup>2</sup> miután a VII. oszt. feb.—márc. tanfolyamot is elvégezte; mint rokkant, <sup>3</sup> mint tényleges katonai szolgálatot teljesítő tanuló <sup>4</sup>

\* Okt. 15-ig r. tanuló volt, akkor bevonult tényleges katonai szolgálatra.

\*\* Apr. 28-án bevonult tényleges katonai szolgálatra. \*\*\* Május 28-án bevonult tényleges katonai szolgálatra.

## Tanfolyamok.

A 7—1918. eln. sz. ill. 2303—1918. eln. és 2304—1818. eln. sz. V. K. M. körrendeletek alapján tartott *tanfolyamokat* végezték:

I. Az 1900. évi születésű s az 1918. januári népf. bemutató szemlén katonai szolgálatra alkalmasnak talált r. tanulók:

*febr. 1 — március 12. ill. 8-ig* 1. a VII. o.-ból: *Ferenczi István*;

2. a VIII. o.-ból: *Lootz Richárd*.

II. Az 1899. és korábbi években született és már katonai szolgálatot teljesítő, illetve az 1900. évi születésű s a febr.—márc. tanfolyamot sikeresen végzett VII. oszt. tanulók:

*1918. április 1—28-ig* 1. A VII. osztályu tanfolyamot: *Biró Rudolf, Kis Zsigmond, Sorosán János*;

2. a VIII. oszt. tanfolyamot: *Aulinger Ferenc, Csulak Károly, Fábíán Ferenc, Ferenczi István, Gábel János, Korbai István, Lajos Aladár, Schobert Aladár, Székely János, Zólya József*.

Az utóbbi tanfolyamra, csak az érettségi vizsg. tárgyakra, mint a VIII. o.-t. a mult évben végzett tanulók bejártak: *Keresztes Pál, Mihalovits Sándor, Sándor István*.

A tanfolyamokat végzett tanulók előmenetele a VII. és VIII. oszt. tanulékéval együtt van feltüntetve.

A febr.—márciusi VII. s egyuttal az áprilisi VIII. oszt. tanfolyamot is 1 tanuló végezte: *Ferenczi István*.

## Érettségi vizsgálatok.

I. *Hadi érettségi vizsgálatot* tartottunk az írásbeli mellőzésével:

1. A 7—1918., ill. 2303—1918. eln. sz. V. K. M. körrendelet alapján az 1900. évben született s a f. évi januári népf. bemutató szemlén katonai szolgálatra alkalmasnak talált r. tanulók részére az 1918. febr. 1. — márc. 8-iki előkészítő tanfolyam végzetével. Vizsgálatot tett *érett* fokozattal 1 tanuló: *Lootz Richárd*.

2. A 7—1918, ill. 2304—1914. eln. sz. V. K. M. körendelet alapján az 1899. évi és azelőtti születésű s már katonai szolgálatot teljesítő, illetve a febr. 1 — márc. 12-iki VII. oszt. tanfolyamot sikeresen végzett 1900. évi születésű tanulók részére az 1918. április 1—28-iki tanfolyam végeztével. Vizsgálatot tettek *érett* fokozattal 13-an: *Aulinger Ferenc, Csulak Károly, Fábrián Ferenc, Ferenczi István, Gábel János, Korbai István, Lajos Aladár, Schobert Aladár, Székely János, Zólya József, Keresztes Pál, Mihálovits Sándor és Sándor István.* A 3 utolsó a megelőző évben végezte volt a VIII. osztályt.

3. A 4280—1918. eln. sz. illetve a 74.152—1918. v. sz. V. K. M. rendelet alapján az 1918. áprilisi népf. pótszemlén katonai szolgálatra alkalmasnak talált s rendes osztályvizsgálatot tett 1 tanuló részére 1918. május 27-én, miután tanfolyamot nem tartottunk. Vizsgálatot tett *jó* fokozattal *Asztalos Miklós.*

II. *Rendes érettségi* vizsgálatot tartottunk 1918. május 14—16. (írásbeli) és jun. 5-ik (szóbeli) napjaiban. A szóbeli vizsgálaton az elnöki tisztet *Gyárfás Endre* koll. főgondnok, az elnökhelyettesít *Csanády Zalán* koll. gondnok töltötték be; a kormány képviselőjével pedig Dr. *Szádeczky Gyula* kolozsvári tud. egyetemi tanár volt megbizva, azonban ő akadályozva volt az eljövételben. Vizsgálatot tettek 5-ön, akik közül *jelesen érett* 1: *Gábor László, jól érett* 1: *Dollny Etelka, érett* 3: *Gyárfás Endre, Nagy Géza és Técsi Tivadar.* Sikeres kiegészítő vizsgálatot tett a latinból *Folbert Gusztáv, főreálisk. érettségi biz. alapján.*

Jogi pályára megy 1, orvosi 1, gyógyszerészire 1, mérnökre 1, jegyzői pályára 1.

*Az írásbeli feleletok* ezek voltak:

a) *Magyar irod.-ból:* »A történeti regény.«

b) *Latin nyelvből* α) Rendes vizsg.-ra: »Magyarrá fordítandó« *Vergilius Aeneide IX. 424—450 sor* (Tum vero exterritus . . . pater Romanus habebit).

β) Kiegészítő vizsgálatra: Magyarrá fordítandó *Sallustius Jugurthájának 85 ik fejezete 29—40 p.* (Non possum fidei causa . . . arma, non supellectilem decori esse).

c) *Mennyiségtanból,* α) Számtani feladat: »Özv. Szakács Károlyné urasszony a székelyudvarhelyi ref. kollegiumnak 1917.

évben Dobogó fürdőn egy villát adományozott. Ha adás-vevési illetékbe e villa 3500 koronában megállapított vételára 12<sup>0</sup>/<sub>0</sub>-át kellene fizetni, javítására béke időbeli állapotokat számítva 500 koronát, a 11-ik évtől kezdve pedig javítási, s fenntartási költségekre minden év elején 150 koronát, adója minden év végén 20 korona volna és ha e villa 80 évig tartana el, s minden évben 625 koronát jövedelmezne 4<sup>5</sup>/<sub>0</sub>-os kamatot számítva mennyit érne ma?«

β) Mértani feladat:

»Mily magasnak kellene lennie az áfrikai part valamely pontjának, hogy ezt a kanári szigetcsoport Teneriffa szigetének 3716 m. magas Pico de Teyde hegyéről láthassuk, ha az utóbbi hegynek az áfrikai parttól való ítvávolsága 2° 49' s ha föld sugara 6371050 m«?

## Iskolai javadalmak.

### A) Pályázatok, versenyek.

1. A *Bolláné*-féle két pályadíjra (56—56 K.), melyek közül egyik a múlt évről maradt benn, az alábbi pályatételek voltak kitzúve: a) A *magyar protestantismus* küzdelmei a magyar nemzeti eszméért a reformációtól napjainkig, b) *Arany* János aesthetikai elvei műveiből, leveleiből és bírálataiból.

2. A *gróf Teleki Sámuel*-féle két pályadíjra (35·60—35·60 K.), melyek közül az egyik szintén a múlt évről maradt benn, a következő pályatételek a) A *Herder* Cid — romancai.

b) Megvizsgálandó néhány, harcászati szempontból fontosabb *fizikai jelenség*, különös tekintettel azok harctéri alkalmazására.

Pályamunka egyetlen kérdésre sem adatott be.

3. A *Kis József*-féle 50 K. 40 fill. pályadíjat a német nyelv és irodalomból tartott versenypályázaton *Gálffy* Dezső VII. o. t. nyerte el. A többi versenyzők, u. m.: *Duka* Andor és *Holstein* Dezső VII. o. t. dicséretben részesültek.



4. A *Kis József*-féle 50 K. 40 fill. szépírási pályadíjat 4 versenyző közül *Duka Andor* VII. o. tanuló nyerte el. *Lőrinczi Andor* VI. o. t. dicséretben részesült.

5. Zeneversenyen: a *Doros*-alapból hegedűversenyre kitűzött 3 pályadíj közül az *első* díjat — 45 K. — elnyerte *Szabó Ernő* IV. o. t., a *második* díjat — 35 K. — *Paál* Lajos III. o. t., a *harmadik* díjat — 20 K. — *Paál* Károly V. o. t.

b) A *Vargyasi Daniel Anna*-alapból 8—8 K. pályadíjat nyertek: *Paál* Károly III. o. t. (mély hegedű) és *Lootz* Ernő V. o. t.

c) A *Farczádi K. Lajos*-féle alapból 10 K. pályadíjat *Lootz* Ernő V. o. t. nyert a nagy gordon kezelésért.

6. Énekversenyen: a) a *gróf Haller Jánosné*-féle 10 K. pályadíjat elnyerte *Szabó Ernő* IV. o. t.

b) a *Farczády K. Károly*-féle alap 10 K. pályadíját *Paál* Kály III. o. t.

c) a *Gyárfás Domokos*-alapból kitűzött 10 K. pályadíjat *Péter* Endre III. o. t.

7. Gyorsíróversenyen: a *Vajda Rózsika*-alapból kezdő gyorsírók részére kitűzött első díjat (10 K.) elnyerte *Szabó Ernő* IV. o. t., a másodikat (8 K.) *Németh* Andor V. o. t., a 3-ikat (6 K.) *Jeszenszky* Miklós V. o. t.

## B) Jutalmak.

1. A *Gál Teleki*-alapból 50 K., a *Bodolla Gábor*-alapból 30 K., a *Solymossy Endre*-alapból 30 K. és a *Csanády Zalán* koll. gondnok adományából 50 K., összesen 160 K. jutalomkönyvekre fordított.

2. A *Farczády K. Lajos*-alapból szabadkézi rajzért 10—10 K. jutalmat nyert *Gyárfás* Endre VIII. o. és *Klózer* György VI. o. t.

3. A *Kelemen*-alap 40 K. jutalma a következőleg osztatott meg: 3·50 K. kaptak: *Feleki* Ferenc I., *Molnár* Péter II., *Péter* Endre III.; 4·50 K.-t *Szabó* Imre IV.; 5·50 K. *Gaál* Endre V.; 6·50 K. *Klózer* György VI. és *Simó* Andor VII. o. t. — 6·50 K. VIII. oszt. t. részére nem volt kiadható.

4. A *Haller—Bod* alapítványból 30 K. önképzőköri jutalmazásra fordított.

5. Az *Illyés István*-alapból 10 K. jutalmat kapott *Gyárfás*

Endre VIII. o. t., mint aki tanuló éve alatt a legjobb magaviseletet tanusította.

A Báró *Kemény Béla*-alapítvány 25 K. jutalma az alapítvány feltételeinek megfelelő VIII. oszt. tanuló hiányában nem volt kiadható.

6. *Biró Áron* lelkész és előlj. tag adományából 40 K. Önképzőkori jutalmakra fordított, 20 K. jutalmat a vallásból tanusított kiváló előmeneteléért nyert Péter Endre III. o. t., 5 K. énekjutalmat Miklós Ferenc VI. o. t.

7. A *Szobotka Rezső*-alapról 5 K. rajzjutalmat nyert Bene József V. o. t.

8. A *Gyertyánffy*-alapítvány tornajutalma a tornanitás szünetelése miatt nem volt kiadható.

9. A *Csanády Zalán* koll. gondnok adományából 30 K. természetrajzi gyűjtemények jutalmazására fordított. Egyenként 5—5 K. kaptak : Németh Dezső I., Molnár Péter II., Dronca Iván II., Baló László, Pál Zoltán IV. és Németh Andor V. o. t.

10. *Nagy Kálmán* kir. törvényszéki bíró és előlj. tag adományából kiváló előmeneteléért 20 K. jutalmat nyert Németh Dezső I. o. t.

11. *Gaal Ferenc* kir. járásbíró adományából 5 K. énekjutalmat nyert Lukácsi Béla VI. o. t.

12. *Szabó Gyula* táborigazgató adományából 10 K. jutalomdíjat nyert a *mathematikában* tanusított kiváló előmeneteléért Gálffy Sándor VI. o. t.

13. *Biró Sándor* tanár adományából az egyházi énekekben tanusított kiváló előmeneteléért 10 K. jutalomban részesült Illyés Kálmán IV. o. t.

### C) Ösztöndíjak, segélyek és egyéb javadalmak.

#### 1. Pénzbeli ösztöndíjak és segélyek :

1. A *Kis József*-alapról az alábbi 50 tanuló nyert egyenként 50-40 K. ösztöndíjat, illetőleg segélyt.

VII. osztályból : Gálffy Dezső, Simó Andor ; VI. o.-ból Biró Mózes, Gálffy Sándor, Klózer György, Kovács István, Lőrinczi Aladár, Miklós Ferenc ; V. o.-ból : Gaál Endre, Kis János, Lőrinczi

Géza, Márk Albert, Németh Andor, Pál Károly, Simó János; IV. o.-ból: Baló László, Benedekfi Dániel, Bibó Samu, Fejes Dezső, Illyés Kálmán, Kovács Dániel, Pál Zoltán, Szabó Ernő, Szabó Imre; III. o.-ból: Barabás Jenő, Hegyi Mihály, Kelemen Károly, Keresztes Kálmán, Kolumbán Lőrinc, Kovács János, Kovács Kálmán, Lőrincz Albert, Paál Lajos, Pálfi Károly, Péter Endre, Pitó Mihály, Szabó Gyula, Szőcs Károly; II. o.-ból: Biró Áron, Csomor Jenő, Molnár Péter, Nagy Lajos, Szántó Viktor; I. o.-ból: Feleki Ferenc, Németh Dezső, Gaál Ferenc, Palkó János, Gyárfás Lajos, Máthé Géza, Szentgyörgyi Pál. Ezenkívül azon *Kis segélyek* közül, melyek az 1916—17. évre kiadhatók nem voltak, háromra felvették: *Raffay* István IV. o., *Gáspár* Albert és *Kiss* Zsigmond I. o. t.

2. A Szombatfalvy Albert-féle »*Szombatfalvy József és felesége Homoródszentmártoni Biró Katalin*« alapítvány jövedelmét — évi 200 K — kapta: Kovács Dániel IV. o. t.

3. A *Szöllősi Samu*-alap jövedelméből 75—75— K-t kaptak Lajos János VII. o. és Szabó Imre IV. o. t.

4. A *Gidófalvy Gábor*-alapról 40—40 K Biró Mózes és Miklós Ferenc VI. o., 60—60 K Gálffy Dezső és Simó Andor VII. o., 100 K Asztalos Miklós VIII. o.

Két 100 K-ás ösztöndíj az alapító föltételeknek megfelelő tanulók hiányában nem volt kiadható.

5. A *Gaál-Telki*-alapról 50·40 K Klózer György VI. o. és Kiss Zsigmond I. o. t.

6. A *Gróf Teleki Sámuel*-alapról egyenként 23 K 32 f. Pál Zoltán IV. o. Paál Lajos III. o.; egyenként 17 K 50 f. Hegyi Mihály III. o., Palkó János I. o. és Illyés Kálmán IV. o. t.

7. A *Gróf Teleki Miksa*-alapról egyenként 80 K Gálffy Sándor VI. o., Gál Endre V. o., Szabó Ernő IV. o. t.

A *Gróf Korda*-alapról egyenként 21 koronát: Péter Endre III. o., Kertész József II. o., Gyárfás Lajos I. és Máthé Géza I. o.

9. A *Keszei*-alapról egyenként 21 koronát: Máthé Árpád VI. o., Pál Géza VI. o. és Molnár Péter II. o. t.

10. A *Nagy Sándor*-alapról 10 K: Bedő Áron V. o. t.

11. A *Balogh Miklós*-alapról 12 K Bedő Áron V. o. t.

12. A *Székely-Ugron* alapról 50 kor. Paál Károly V. o. t.

13. A *Bod-Benedek*-alapból 30 kor. Székely András VI. o. t.  
 14. A *Nagy Lajos*-alapból 12 kor. Nagy Lajos II. o. t.  
 15. A *Jánosi Jozsef*-alapból 15 kor. Szabó Gyula III. o. t.  
 16. A *Bágyi Baczó Mozes és neje Bencze Juliánna aranylakodalmi alapítványból* 50 kor. mint rokon tanuló Baczó József I. oszt.

17. A *Mátisfalvi Palló Imre és neje nagygalambfalvi Hegyi Lidia*-alapból 25 kor. Szőcs Károly III. o. t.

18. *Székelyudvarhelyi Zálogkölcson intézet és betéti pénztár*-alapból 40 kor. Biró Áron II. o. t.

19. A *Menyhárt András*-alapból 30 kor. Kis János V. o. t.

20. A *Vánky Kálmán*-alapból 30 K Lőrincz Albert III. o. t.

21. A *Szakáts Mózes*-alapból 30 K Keresztes Kálmán III. o. t.

22. A *Feketéné Kendi Kandida*-alapból járó 120—120 kor. évi segélyre (konviktusi) az 1918—19. évre felvétettek: Feleki Ferenc I., Molnár Péter II., Pitó Mihály III., Péter Endre III. és Fejes Dezső IV. o. végzett tanulók.

23. A *Biró Sándor* tanár 20 kor. és *Csefő Sándor* tanár 10 kor. adománya Péter Endre III. o. t. iskolai költségeinek fedezésére fordított.

24. A *Jövedéki birság*-ból Kis Lajos I. o. és Raffay István IV. o. t. 200—200 kor. élveztek.

25. A *Mária Terézia*-féle alapból Duka Andor VII. o. tan. 300 koronát.

26. A *Gazda József és Szilveszter János* családi alapok jövedelme rokon tanulók hiányában nem volt kiadható.

#### a) Díjmentesség.

Tandij címen 35 tanulónak (30 r., 5 mt.) 1350 K engedte-tett el, a konviktusi kedvezmények összege 4039 K

#### b) Legáció.

A husvéti és pünkösti ünnepek alkalmával kibocsátott legátusok összesen 433 K segélyben részesültek az egyháztagok adományából.

Az iskolai javadalmak összesítése.

1. Pályadíjak címén kiadatott . . . . .	280·80 K
2. Jutalmak címén (könyv- és pénzjutalom)	405·— «
3. Ösztöndíjak, segélyek címén . . . . .	4852·14 «
4. Tandíjban elengedettett . . . . .	1350·— «
5. Konviktusi díjakban elengedettett . . . . .	4039·— «
6. Legációból befolyt . . . . .	433·— «
7. Külső ösztöndíjak címén . . . . .	700·— «

Összesen 12059·94 K

*E szerint a tanulónak az 1917—18. évi közvellen és közvetelt segélyezése 12060 K-t tesz ki.*



B) A szülők vagy gyámok foglalkozása, a tanulók vallása és anyanyelve.

Osztály	5. Az osztályvizsgálatot tett nyilvános- és magántanulók szülőinek (gyámjuknak) foglalkozása, társadalmi állása										6. Az oszt. vizsgálatot tett nyilván. és magántanulók vallása					7. Az oszt. vizsg. tett nyilván. é magántanulók anyanyelve							
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	összesen	református	ágostai hitv. evangélikus	unitárius	római katolikus	görög katolikus	görög keleti	izraelita	magyar	német	tót	oláh	horvát	olass	
nagybirtokos, nagybérlő																							
középbirtokos, középbérlő																							
kisbirtokos, kisbérlő	11	4	5	5	3																		
kisbirtokos, napsz. (kisbérlő, napsz.)																							
egyéb őstermelő (feles, majoros stb.)																							
gazdasági tisztviselő	1			1																			
gazd. segédész. (földm., napszám., gazd. czéfé)																							
nagyiparos, bányagyvállalkozó																							
kisiparos, bányakisvállalkozó	1	7																					
ipari vagy bányászati tisztviselő																							
ipari vagy bányászati segédszemély																							
nagykereskedő, nagyvállalkozó																							
kiskereskedő, kisvállalkozó	3	1	3																				
keresk. v. közl. (vasut., posta stb. tisztv.)																							
keresk. v. közlekedési segédszemély																							
köztisztv. v. közhiv. alkalmazott díjnok																							
pap, tanár, tanító																							
más értelm orvos, ügyv., közjegyző stb.																							
közhivatali altiszt v. szolgáló																							
katonatiszt																							
katonatiszt																							
napszamos (különféle fogl.)																							
tőkés, háztulajdonos																							
ny. tisztv. v. más értelmiségi nyugdíjas	1	1	3																				
nyugdíjas altiszt, szolgáló v. munkás																							
magánzó, eltartásos																							
egyéb v. ismeretlen foglalkozás																							
árvaházi v. szeretetházi tanuló																							
összesen	41	30	31	27	20	30	32	18	23	22	22	24	22	1	1	4	30	1	1	2	1	1	
református	29	21	27	22	23	20	32	18	23	22	22	24	22	1	1	4	30	1	1	2	1	1	
ágostai hitv. evangélikus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
unitárius	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
római katolikus	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
görög katolikus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
görög keleti	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
izraelita	1	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
magyar	40	29	30	29	30	30	32	18	23	22	22	24	22	1	1	4	30	1	1	2	1	1	
német	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
tót	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
oláh	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
horvát	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
olass	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
I—VIII. összesen	—	4	44	—	—	2	—	—	—	1	13	10	3	2	19	3	4	50	31	9	3	—	—
1—VIII. összesen	—	4	44	—	—	2	—	—	—	1	13	10	3	2	19	3	4	50	31	9	3	—	—

C) A tanulók magaviselete, óramulasztása és előmenetele.

Osztály	8. Magaviselet				9. Mulasztás				10. Előmenetel								11. Rendk. tárgyak.														
	Az osztályvizsgálatot tett nyilvános és magántanulók														Az osztályvizsg. tett nyilvános és magánt. közül								Az osztv. tett nyilvános és magánt. közül								
	közül										által				minden		egy		két		több										
	Ismétlő volt	Görög-p. tantárgy tanulta	magaviselethez				egy órát sem	csak igazoltan	igazolatlannal	igazololtan	igazolatlannal	rendes tantárgyból								a francia nyelvvel az egészségtant a szabadkézi rajzot a mintázást a gyorsírást az éneket a zenét											
			jó	szabályos, kev. szabsz.	rossz	osztályz. kapott						mulesztott	mulasztott órák száma	legalább				elégtelen													
	jeles	jó					elégs.	osztályzatot kapott																							
										0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	mint rendk. tantárgyat legalább elégséges eredménnyel tanulta															
										0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0																
I.	2	—	35	1	—	5	27	4	520	7	4	10	10	24	19	46	1	2	1		2	6	—	—	—	—	—	—	7	—	
II.	2	—	30	—	—	10	17	3	779	5	2	7	4	18	20	46	3	10	1	2	—	15	—	—	—	—	—	7	—		
III.	2	—	27	—	—	4	23	—	338	—	2	2	13	43	10	33	1	8	3	10	2	6	—	—	—	—	—	10	1		
IV.	—	—	25	3	—	2	24	2	1028	4	2	7	5	17	16	58	5	17	2	7	—	—	—	—	—	—	4	6	1		
V.	—	17	22	4	—	2	14	10	1205	28	—	—	3	3	11	59	4	18	2	6	4	19	—	—	—	—	4	6	2		
VI.	—	15	20	—	—	2	15	3	815	5	2	8	3	12	15	66	3	12	2	6	—	—	—	—	—	—	6	10	1		
VII.	—	12	9	—	1	—	7	3	580	13	1	5	4	21	13	62	—	—	1	5	—	—	—	—	10	—	—	4	—		
VIII.	—	17	8	2	—	—	3	2	176	18	—	—	3	18	14	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1		
I—VIII.	5	61	171	10	1	25	130	27	5441	80	13	6	45	20	24	56	20	19	11	5	12	5	—	—	—	—	10	—	14	51	6



D) Az osztályvizsgálatot tett nyilvános és magántanulók tanulmányi eredményének áttekintése osztályok és tárgyak szerint.

Tantárgyak	I. osztály (41 tan.)				II. osztály (30 tan.)				III. osztály. (31 tan.)				IV. osztály (30 tan.)																			
	jeles	jó	elégséges	elégtelen	jeles	jó	elégséges	elégtelen	jeles	jó	elégséges	elégtelen	jeles	jó	elégséges	elégtelen																
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%																
Vallás . . . . .	13	32	14	34	14	34	—	—	7	28	12	40	11	37	—	—	9	29	17	55	5	16	—	—	19	63	7	23	4	13	—	—
Magyar nyelv . . . . .	3	7	13	32	22	54	3	7	3	10	7	23	20	67	—	—	4	13	12	30	13	42	2	6	6	20	9	30	15	50	—	—
Latin nyelv . . . . .	4	10	12	29	20	49	5	12	3	10	7	23	20	67	—	—	3	10	9	29	13	42	6	19	2	7	7	23	16	53	5	17
Német nyelv . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	35	8	26	11	36	1	3	4	13	14	47	10	33	2	7
Földrajz . . . . .	4	10	10	24	21	51	6	15	2	7	4	13	23	77	1	3	8	26	10	32	11	36	2	6	—	—	—	—	—	—	—	—
Történelem . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	19	16	52	8	26	1	3	8	27	11	37	11	37	—	—
Mennyiségtan . . . . .	11	27	7	17	17	41	6	15	1	3	5	17	22	73	2	7	7	22	8	26	12	39	4	13	5	17	11	37	14	47	—	—
Természetrész . . . . .	9	23	14	34	18	44	—	—	6	20	8	27	16	53	—	—	8	27	8	26	—	—	—	—	8	27	7	23	14	47	1	3
Mértani rajz . . . . .	8	20	7	17	21	51	5	12	3	10	7	23	18	60	2	7	9	29	11	35	11	35	—	—	8	27	9	30	12	40	1	3



E) Az osztályvizsg. telt nyilvános és magántanulók tanulmányi eredményének összefoglalása tárgyak és osztályok szerint.

a) Tantárgyak	Az I—VIII. oszt.-ban (tan. sz. 225)							
	jeles		jó		elégséges		elégtelen	
		%		%		%		%
Vallás (225) . . . . .	79	36	87	30	59	26	—	—
Magyar nyelv (225) . . . . .	29	13	68	30	123	55	5	2
Latin nyelv (225) . . . . .	21	9	58	26	124	55	22	10
Görög nyelv (32) . . . . .	2	6	15	47	10	91	5	16
Görögp. irod. (61) . . . . .	6	10	23	88	32	52	—	—
Görögpótló rajz (61) . . . . .	14	23	26	43	21	34	—	—
Német nyelv (154) . . . . .	29	18	40	26	77	50	8	5
Földrajz (102) . . . . .	14	14	24	23	55	54	9	9
Történelem (154) . . . . .	32	20	58	38	61	40	3	2
Mennyiségtan (225) . . . . .	34	15	52	33	115	52	24	10
Természettan (36) . . . . .	5	14	5	14	24	67	2	6
Természetrajz (158) . . . . .	31	20	45	28	79	50	3	2
Mértani rajz (132) . . . . .	28	21	34	26	62	47	8	6
Filozofia prop. (17) . . . . .	3	18	9	53	5	20	—	—

Legtöbb jeles volt a vallásból (36%), legkevesebb jeles a görög (6%), és latin (9%) nyelvekből. Legtöbb elégtelen a görög nyelvből (16%), latin nyelvből (10%), mennyiségtanból (10%) és földrajzból. Egyetlenegy elégtelen sem volt a vallásból, görögpótló irod.-ból és filozofia prop.-ból, a többi tárgyaknál 2—6% között váltakozik az elégtelenek száma.

b) Az I—VIII. osztályokban összesen minden tantárgyból jeles volt (6%), legalább jó (20%), legalább elégséges (55%). Minden tárgyból jeles legtöbb volt az I. osztályban (10%), legkevesebb a VII.-ik osztályban (5%), egyetlen egy sem volt az V. és VIII. osztályban.

Legtöbb elégtelen volt 1—2 tárgyból a IV. o. (24%), VI. o. (20%), V. o. (19%), III. o. (13%) és II. (13%) oszt.-ban, legkevesebb a VII. (5%) és I. (4%) osztályban; több tárgyból az I. (15%) és V. (13%) osztályban; több tárgyból egy elégtelen sem

volt a II., IV., VI., VII., *egyetlenegy elégtelen* sem volt a VIII. osztályban.

c) *Abszolút számokban* fejezve ki az eredményt az egyes *tantárgyak* eredményének *átlag-száma* a következő: vallás 1·91, magyar 2·02, görögpótló rajz 2·11, filozofia prop. 2·12, történelem 2·23, természetrajz 2·34, mértani rajz 2·38, görögpótló irodalom 2·42, görög nyelv 2·50, német nyelv 2·50, mennyiségtan 2·57, földrajz 2·58, természettan 2·64, latin nyelv 2·67.

Az *egyes osztályok* eredményének *átlag-száma* s ennek alapján az osztályok sorrendje a következő: IV. 2·18, III. 2·21, VI. 2·30, VII. 2·32, I. 2·37, VIII. 2·48, II. 2·50 és V. 2·50.

Az *összes osztályok együttes eredményének* átlag-száma 2·36. Magaviseletből *jó* osztályzatot kapott 182 nyilv. tanuló közül 171 (94 $\frac{0}{10}$ ), *szabályszerűt* 10 (5 $\frac{0}{10}$ ), *kevésbé szabályszerűt* 1 (1 $\frac{0}{10}$ ).

## Tájékoztató.

1. A székelyudvarhelyi református kollegiumban az 1918/19. iskolai évre a *javító* vizsgálatok augusztus 31-én, a *beiratások* szeptember 2—5 napjain tartatnak meg és pedig a helybeli tanulók szeptember 2-án, a vidékieké szeptember 3—5-én. A *felvételi-, pótló- és magánvizsgálatok* szeptember 2—10-ig lesznek, a tanév ünnepélyes megnyitása szeptember 6-án d. e. 10 órakor. A beiratási napokon iratnak be a tanulók az internátusba és a konviktusba is.

Uj tanulók az iskolai bizonyítvány mellett kötelesek feltétlenül bemutatni **az állami anyakönyvi hivatal által kiállított Születési Anyakönyvi Kivonatot és az újraoltási bizonyítványt.**\* Idegen nyelven kiállított okmányoknak közjegyzőileg hitelesített másolata nyújtandó be.

\* Református vallású tanulók kötelesek még akár az állami anyakönyvi kivonatra rávezetve, akár külön igazolvánnyal igazolni, hogy *megkereszteltettek* illetőleg a konfirmáltak, hogy *konfirmáltattak*.

2. A beírás alkalmával minden tanuló köteles fizetni: *fölvételi, értesítő- és folszerelési* díjban 4—4 K, *koll. kerti helyiségek fenntartására* 1 K, *könyvtári díjban* az I—IV. oszt. tanulók 1 K, könyvtári és olvasóegyesületi díjnak félévi részletében az V—VIII. o. tanulók 2 K, *önképzőköri díjban* az V—VI. o. tanulók 1 K, a VI—VII. o. tanulók 2 K; rongálások fedezése céljából 5 K *biztosítékot*, továbbá országos tanári *nyugdíj-illeték* címen 12 K és *egyházkerületi járulék* címen ref. vallású tanulók (tandíjmentesek kivételével) 10 K, más felekezetűek 20 K-t.

3. A *tandíj* egész évre 50 K, mely *félévi részletekben* fizetendő a beiratáskor és február 1-én.

4. A felvételi vizsgálat díja ref. tanulók után 30 K, más felekezetűek után 50 K, két v. több osztály anyagára kiterjedőleg és VI—VII—VIII. o. tanulókra nézve e díjak *kétszerese*.

5. *Magántanulók* jelentkezésének határideje szeptember 25. E határidőn túl csak az igazgatótanács engedélyével vehetők fel magántanulók. Az iskolába felvett magántanulók kötelesek befizetni a *beiratáskor* a felvételi és értesítő díjat (4—4 K), orsz. tanári nyugdíjilletéket (12 K), az egyházkerületi járulékot és pedig a ref. vallásúak 20 K, a más felekezetűek 50 K-t s legkésőbb a *vizsgálat kitűzéséig* az egész évi tandíjat (50 K), a vizsgálati díjat, mely a ref. vallású tanulók után ez idő szerint 120 K, a más felekezetűek részére 200 K, végül a bejáró magántanulók 5 K felszerelési díjat is.

6. *A kollegiumi internátusra és konviktusra vonatkozó tudnivalók.*

Az internátusba és konviktusba való felvételért augusztus 15-ig *Dr. Kósa János* internátusi és *Csefő Sándor* konviktusi elnöknel kell szóval, vagy írásban jelentkezni.

A konviktusnak kötelezett tagja minden rendes bennlakó tanuló, de kivételesen felvétetik vidéki, künnlakó tanuló, valamint helybeli, teljesen szegény szülőknek jó magaviseletű fia is.

Internátusi díj egész évre *nagy ágyért* 100 K, *kis ágyért* 80 K, mely félévi részletekben előre fizetendő a beiratáskor és február 1-én.

Konviktusi díj az 1918—1919-ik. isk. évre ez idő szerint *egész évre* 900 K, mely *havi* részletekben előre fizetendő.

Szegénysorsú, jómagaviseletű és előmenetelű tanulók részére

mérsékelt számban  $\frac{3}{4}$  és  $\frac{1}{2}$  díjfizetéssel járó kedvezményes helyek is vannak. A kedvezményes helyek elnyeréséért a folyamodványok a csatolt okmányokkal (hatósági v. szegénységi bizonyítvány, hitelesített adókönyvi kivonat, családi értesítő), a jelentkezéssel egyidejűleg szintén *Csefő Sándor* konviktusi elnökhez nyújtandók be.

A beiratkozás alkalmával minden konviktusi tanuló köteles egész évre konv. *felszerelési díj* címen 4 K-t fizetni. Az egyszer befizetett díjak semmi esetben sem fizettetnek vissza.

**A konviktusi díjrészeket minden hónap 10-ig pontosan befizetendők; a késedelmes fizetők helye ezentúl megüresedettnek tekintetik,** a minek tolganatosítása a konviktus és intézet vezetőségének legkellemetlenebb kötelessége.

A konviktusi élelmezés minden a konviktusba felvett tanulóra nézve a beiratást követő naptól kezdődik.

Évközben a szünidők alatt rendszerint szünetel a konviktusi élelmezés, de indokolt esetekben, a szünidőre az internátusban maradt tanulók a viszonyokhoz mért külön díj fizetése mellett szünidőkön is kaphatnak élelmezést.

8. Szegénysorsu, jómagaviseletű és előmenetelű tanulók mérsékelt számban *tandíj- és lakásdíj-kedvezményben* is részesülhetnek. Evégből a folyamodványok hatósági v. szegénységi bizonyítvánnyal felszerelve az *igazgatóhoz adandók be a beiratkozás alkalmával.* Azoknak, a kik konviktusi kedvezményért is folyamosdtak, elegendő egyszerű kérést benyújtaniok, hivatkozással arra, hogy az okmányok a konv. kéréshez vannak csatolva.

9. Elégtelen osztályzatu vagy kevésbbé szabályszerű magaviseletű tanulók semmitéle kedvezményben nem részesülhetnek. A felvétel és kedvezmény egész évre szól ugyan, de ha az első félév végén a tanulásbeli és magaviseleti minősítés nem felel meg az eddig élvezett kedvezményes helynek, a tanári kar az illető tanulót a kedvezménytől megfosztja és megfelelő helyre teszi át s erről a kis Értesítő útján a szülőket tájékoztatja.

10. **Mindenféle díj kizárólag Nagy Elemér díjkezelő tanár címére küldendő be 8 fillér kézbesítési díj csatolásával.**

Székelyudvarhely, 1918. június 10-én.

**A ref. kollegium Igazgatósága.**



